

Антропософски вести

Брой 49
РОЖДЕСТВО
ДЕКЕМВРИ 2015 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Четвъртият мъдрец
5. В началото беше Словото
7. Езотеричната субстанция на Рождественското събрание
9. Живот, изпълнен с мъдрост. За моята приятелка Мехтелд
10. В светлината на Коледа
11. Човекът и събитията на нашия век
12. Всички ние сме бежанци
13. Отворени писма от Д-р Фрийдварт Хуземан
15. За срещите, озарени от Духа и нашите любими учители – Мария де Зваан
18. Урокът като музикална композиция
22. Галерия – Арилд Розенкранц
23. Да направим правилен избор за бъдещето на децата си
24. Антропософски групи в България

„Мария“ – Арилд Розенкранц

Да разбудим в себе си Коледната светлина и тогава тя ще се яви не само на нас, но и на нашите братя човеци, които са с нас във в света. Човечеството се нуждае от нова прокламация, а най-дълбоките неща в човека - от възобновен призив. Тогава и само тогава ще сме достойни да кажем: Спасителят се роди в нас.

Рудолф Щайнер

ЧЕТВЪРТИЯТ МЪДРЕЦ

Хенри ван Дайк¹

В дните, когато Август Цезар беше господар на много царства и Ирод управляваше в Йерусалим, на хълма, който гледаше към Персия, се намираха земите на мидийския влѣхва Артабан. През тази нощ той стоеше на терасата върху покрива, а зората приближаваше. Започваха да се усещат хладината и тишината, които стигат до своя връх тъкмо преди първите лъчи на изгрева. Далечно над равнината на изток се стелеше бяла мъгла като езеро, а над нея небето беше съвсем ясно.

Артабан се опитваше да освободи съзнанието си от всичко, което се беше случило преди няколко часа, или по-скоро да осъзнае какво се беше случило. Приятелите му не можаха да разберат новото познание, до което беше стигнал, че отговорите не са вече в звездите. Те отказаха да тръгнат с него на път, за да намерят Царя, който щеше да се роди тази нощ. Всъщност, те се чудеха какво е станало с него, защото го познаваха като учен с трезво и рационално мислене, а не като човек, който въз основа на някакви неясни предсказания вярваше, че едно още неродено дете ще стане Цар и ще бъде надеждата на света.

Но Артабан упорито вярваше в това, в което още трима от приятелите му влѣхви също вярваха. Те разбраха защо той продаде дома си и цялото си имущество и с получените пари купи подаръци за онзи Цар, който тепърва щеше да се роди. Каспар, Мелхиор и Балтазар щяха да се присъединят към него в пътуването към Онзи, който щеше да се роди като Цар на Израел. Той бръкна в джоба на робата си и извади от там три големи скъпоценни камъка: сапфир – син като късче нощно небе, рубин – по-червен от лъч на изгряващо слънце и перла – чиста като заснежен планински връх на изгрев слънце. Неговите дарове за Царя. „Религия без надежда е като олтар без жив огън“ – помисли си Артабан, който вярваше с цялото си сърце, че тази надежда ще бъде още нероденото дете. Той погледна пак небето и широко отвори очи в почуда! От тъмнината започнаха да извират цветове. Сякаш цветовете на скъпоценните камъни в ръката му се смесиха и накрая избликнаха в една точка с бяло сияние. В далечината заблестя звезда.

- Това е...Това е знакът! – каза той на глас. – Царят идва и аз отивам да го посрещна!

И още преди зазоряване четвъртият мъдрец беше вече на седлото на най-бързия си и най-доверен кон на път към своите приятели, за да ги срещне в уговорения час. Ако яздеше разумно, щеше да стигне до „Храма на седемте сфери“ точно преди полунощ на десетия ден – уговореното място и време на срещата. Той стигна до порутените стени на Вавилон точно на десетия ден, когато вече притъмняваше. Искаше му се да се отбие в града, за да намери храна и да

даде възможност на изтощения кон да почине няколко часа, но знаеше, че му предстоят още три часа до Храма, където трябваше да стигне до полунощ, затова не спря, а продължи.

Прекосяха една горичка финикови палми, но тъкмо щяха да излязат от нея, конят забави ход и започна да пристъпва внимателно, сякаш предчувстваше някаква опасност или трудност. Горичката беше тиха като гробища. Не се чуваше шумолене на листа, нито птичи песни. Конят спря пред един тъмен предмет в сянката на последното палмово дърво. Артабан слезе от седлото. На слабата звездна светлина пред него се откри лежач на пътя мъж. Скромните му дрехи и изпитото лице подсказваха, че може би е някой от бедните евреи изгнаници, които все още живееха в околността. Студът на смъртта се усещаше в измършавялата му ръка и когато Артабан я пусна, тя падна върху неподвижните гърди на мъжа. Артабан се обърна, но в този момент една дълга, призрачна въздишка се отрони от устните на мъжа и почернелите пръсти се вкопчиха в полите на робата му. Сърцето на Артабан подскочи, не от страх, а от глухо предчувствие за неподходящия момент... за възможността да се забави толкова близо до мястото на срещата.

Как можеше да остане тук в тъмнината и да се грижи за един умиращ непознат? Какъв беше неговият дълг? Ако се забавеше дори един час, едва ли щеше да стигне до мястото на срещата в уреченото време и неговите другари щяха да помислят, че се е отказал от пътуването и да заминат без него. Но пък ако тръгнеше, този човек със сигурност щеше да умре. Дали нямаше да бъде по-добре да се отклони, макар и само за малко, от звездата, за да даде чаша вода на един беден умиращ евреин? „Боже на истината и чистотата“, помоли се той, „насочи ме по правилния път, пътят на мъдростта, който само ти знаеш“.

После той се обърна към болния, разхлаби конвулсивно вкопчените му пръсти, взе го на ръце и го занесе до една малка могила. Настани го удобно и отиде да вземе вода от един канал наблизо. Първо намокри челото и устните на страдалеца, а след това смеси напитка от онези прости, но силни лечебни субстанции, които носеше винаги в пояса си – защото влѣхвите бяха освен астролози и лекари – и го наля бавно между безчувствените устни. Час след час той се грижеше, както само един вещ лечител може да се грижи, докато накрая мъжът се надигна, седна и се огледа.

- Кой си ти? – попита той на диалекта, на който говореха необразованите в тази страна.

- Аз съм Артабан, от влѣхвите, и отивам в Йерусалим да търся детето, което ще се роди като Цар на юдеите, велик Господар и Спасител на всички. Не мога да се бавя повече тук, защото керванът, който ме чака, може да замине без мен. Ето всичкия хляб, който ми остана и вино, а това е напитка от лечебни билки. Когато силата ти се възвърне, ще можеш да намериш пътя до дома си.

Евреинът вдигна все още треперещата си ръка тържествено към небето, погледна Артабан и рече:

¹ Хенри ван Дайк (1852-1933) – американски писател, образовател и пастор. Новелата „Четвъртият мъдрец“, първоначално публикувана през 1895 г., е послужила за основа на много литературни адаптации, сценични драматизации, няколко филма и музикални произведения.

- Аз нямам нищо, с което да ти се отплатя за това, което направи за мен, но мога да ти кажа къде трябва да се търси Месията. Защото нашите пророци са казали, че той трябва да се роди не в Йерусалим, а във Витлеем в Юдея. Дано Бог те доведе благополучно до това място, защото се смили над болния.

Минаваше доста след полунощ. Артабан яздеше колкото е възможно по-бързо. Конят му беше успял да събере сили от кратката почивка и тичаше като газела. Но въпреки това, първият слънчев лъч изпрати сянка пред коня, който изминаваше вече последните стъпки от пътя. Очите на Артабан заоглеждаха тревожно появилия се пред него „Храм на седемте сфери“, но не откриха следи от приятелите му.

Той слезе от коня и се качи на най-високия балкон, който гледаше на запад. Огромната пустош на блатата се простираше чак до хоризонта, откъдето започваше пустинята. Нямаше и следа от кервана на тримата мъдреци. В ъгъла на балкона той видя купчина счупени тухли, между които се подаваше руло пергамент. Той го взе, разви го и прочете: „Чакахме те до след полунощ, но не можем да се бавим повече. Отиваме да намерим Царя. Следвай ни през пустинята“. Артабан седна на земята и се хвана отчаяно за главата.

„Как ще прекося пустинята“, мислеше си той „без храна и с изтощен кон? Ще трябва да се върна във Вавилон, да продам един от скъпоценните си камъни и да си купя керван камили и провизии за пътуването. Може и да не успея да настигна приятелите си. Само милостивият Бог знае дали ще пропусна да видя Царя, защото се спрях да проявя състрадание“.

И така, Артабан се върна във Вавилон и със сапфира си купи това, което му беше необходимо за пътуването. През горещина и студ, жрецът влхва – четвъртият мъдрец – упорито напредваше през пустинята. Пристигна във Витлеем капнал от умора, но пълен с надежда, носейки рубина и перлата като дар за Царя. „Сега най-после със сигурност ще го намеря“, каза си той. „Тук е мястото, за което евреинът изгнанник каза, че е предсказано от пророците“.

Той тръгна да търси мястото, но му направи впечатление, че улиците са пусти. Всичко беше потънало в мрачна тишина. От отворената врата на една ниска каменна колибата се чуваше глас на жена, която тихо пееше. Той влезе в колибата и намери там една млада майка да приспива бебето си. Тя му разказа, че преди три дни в селото се появили трима мъдреци и разказали как една звезда ги довела до мястото, където Йосиф от Назарет живееше с жена си Мария и ней-

ното новородено дете, и как дали много богати дарове на детето в негова чест.

- Но пътниците изчезнаха отново, толкова внезапно, колкото се бяха появили. А хората говореха, че същата нощ мъжът от Назарет взел бебето и жена си и тайно заминали далеко, в Египет. Оттогава сякаш върху селото падна заклинение, сякаш някакво зло тегне върху него. Казват, че от Йерусалим идвали римски войници да наложат нови данъци, затова мъжете откараха стадата далеко и ги скриха, за да избегнат данъците.

Младата майка сложи бебето в люлката и започна да шета около странния гост. Тя сложи на масата малкото храна, която имаше – покани го милостиво и той прие с благодарност.

Изведнъж по селските улици се надигна шум и врява, писъци и ридания на жени, звънтене на мечове и копия и отчаяни викове:

- Войниците! Войниците на Ирод! Убиват децата ни!

Лицето на младата майка побеля от ужас. Тя притисна детето до себе си, сви се в най-тъмния ъгъл на стаята, покри детето с робата си и остана така неподвижна, молейки

се то да не се събуди и да не започне да плаче. Артабан бързо излезе пред вратата на къщата. Величествената му осанка изпълваше вратата и препречваше погледа навътре.

Войниците приближаваха бързо по улицата с окървавени ръце и мечове. При вида на странника с внушителни одежди те се поколебаха изненадани. Артабан не помръдна, но каза спокойно:

- Сам съм на това място и чакам да дам този скъпоценен камък на разумния капитан, който ще ме остави в мир и спокойствие. – И той показа рубина, искрящ в шепата му като огромна капка кръв.

Капитанът изобщо не се поколеба, а протегна ръка и взе алчно рубина.

- Продължавайте! – извика той на хората си. – Тук няма дете.

Дрънкането и звъntenето на оръжия продължи надолу по улицата. Артабан отново влезе в колибата. Той се обърна на изток и започна да се моли: „Боже на истината, прости ми този грях. Казах нещо невярно, за да спася живота на едно дете. И два от моите дарове вече ги няма. Дали ще бъда някога достоен да видя лицето на Царя?“

Но гласът на жената, която плачеше от радост в сянката зад него каза много нежно:

- Тъй като ти спаси живота на моето дете, нека Бог да те

благослови и запази, нека Божието лице засияе милостиво към теб и да ти дари мир.

И така, четвъртият мъдрец тръгна от място на място, започвайки от Египет, търси сред пръснатите евреи, видя глад и бедност, и градове поразени от чума, видя затворници и роби. В цялата тиня на човечеството не намери на кого да се поклони, но намери много, на които да помогне. Той хранеше гладните и обличаше голите, лекуваше болните и утешаваше поробените, и годините му минаваха по-бързо от совалката на тъкача през стана, оставяйки след себе си примери за любов и състрадание.

Трийсет и три години от живота на Артабан изминаха, а той беше все още поклонник и търсач на светлината. Косата му вече беше побеляла като зимен сняг. Изтощен, изчерпан и готов да умре, но все още търсещ Царя, той влезе за последен път в Йерусалим. Той често идваше в свещения град и търсеше из всички улички, претърпкани бордеи и черни затвори, но не можа да намери и следа от семейството назаряни, които отдавна бяха избягали от Витлеем. Сега той сякаш трябваше да направи още едно усилие и нещо прошепна в сърцето му, че най-после може би ще успее.

Беше сезонът на Пасха. Градът гъмжеше от чужденци и се чуваше реч на много езици. Но в този ден в множеството се забелязваше особено вълнение. Небето беше забулено с тъмни търкалящи се облаци. Артабан се присъедини към една група от неговата страна, партски евреи, които бяха дошли да празнуват Пасха и ги запита каква е причината за това вълнение и накъде отиват.

- Отиваме – отвърнаха те – на мястото, наречено Голгота, извън стените на града, където ще има екзекуция. Не си ли чул какво стана? Двама известни крадци ще бъдат разпънати на кръст, и с тях още един, наречен Исус от Назарет. Този човек е извършил много чудеса сред хората и те много го обичат. Но свещениците и старейшините казаха, че трябва да умре, защото наричал себе си Син на Бог, а Пилат Го изпрати на кръста, защото той казал, че е Цар на юдеите.

Сърцето на Артабан заби бързо. Дали това не беше същият, който се беше родил във Витлеем преди трийсет и три години, и на чието раждане се беше появила звезда в небето? Той се запита: „Дали моят последен дар, перлата, не идва тъкмо навреме, за да го предложи като откуп и да спася живота му?“

И така, старият мъж последва тълпата. Малко след входа на пазача, група македонски войници слизаха надолу по улицата и влачеха едно младо момиче с разкъсани дрехи и разрошена коса. Някога внушителният и достопочтен Влъхва, все още с осанката на жрец, се спря да я погледне състрадателно, а тя изведнъж се отскубна от ръцете на мъчителите си и се хвърли в краката му.

- Смили се над мен – извика тя – и ме спаси заради Бога на чистотата! аз също съм дъщеря на истинската религия, изповядвана от Влъхвите. Баща ми беше търговец от Партия, но вече е мъртъв, а мен ме водят да ме продадат като робиня. Спаси ме от тази участ, по-лоша и от смърт.

Артабан потръпна. Това беше същия стар конфликт в душата му, който го беше обзел в палмовата горичка на

Вавилон и в колибата във Витлеем – конфликтът между очакването и импулсът на любовта, конфликтът между дара, който се надяваше да предложи на Царя и откровената нужда пред очите му. За последен път се изправяше пред избор. Само едно нещо беше сигурно в раздвоеното му сърце – да спаси това беззащитно момиче, което щеше да бъде дело от любов. А не е ли любовта светлината на душата?

Той извади перлата от пазвата си. Никога досега тя не беше изглеждала толкова лъчезарна, сияйна и изпълнена с нежен, жив блясък. Докато я гледаше, по повърхността ѝ затрептя мека, дъгоцветна светлина, с подвижни сини и розови отблясъци. Тя сякаш беше поела отражението от цветовете на загубения рубин и сапфир. Той я погледна за последен път и я сложи в ръката на робинята.

- Това е твоят откуп, дъще! Това е последното ми съкровище, което пазех за Царя.

Докато изричаше тези думи, тъмнината в небето се уплътни, а земята затрепери и се разтресе. Стените на къщата, до която стояха, се заклатиха напред-назад. Няколко камъка се разхлабиха и изподаха на улицата. Облаци прах изпълниха въздуха. Войниците хукнаха в ужас. Но Артабан и момичето, което той откупи стояха свити и безпомощни под стената на преториума. От какво да се страхува? За какво да живее? Той беше дал последния си дар и така се отказа от надеждата да намери някога Царя. Търсенето беше приключило, и то безуспешно. Но дори в тази мисъл имаше покой. Това не беше примирение, не беше и покорност, а нещо много по-дълбоко. Той знаеше, че всичко е наред, защото беше правил най-доброто според силите си, всеки ден. Беше останал верен на светлината, която му беше дадена.

Земята се разтърси от още един земетръсен тремор. От покрива се откъсна една тежка плоча, падна и удари стареца в слепоочието. Той легна, останал без дъх, бялата му глава се облегна на рамото на момичето и от раната потече кръв. Тя се наведе над него, страхувайки се, че е мъртъв, и в този момент от мрачината се чу звук, много слаб, като музика, звучаща от далечината, в която нотите бяха ясни, но думите се губеха. Момичето обърна глава да види дали някой не говори от прозореца над тях, но там нямаше никой.

Устните на стареца започнаха да се движат, сякаш в отговор. Значи, той беше чул думите, защото сега каза на партиянски език:

- Не, Господи. Защото кога Те видях? – той замълча и отново се чу сладкият глас. Момичето също го чу, много слаб и далечен глас, но сега сякаш и тя разбра думите. Ето какво чу:

- Истина ти казвам, каквото си сторил на най-малкия от Моите братя, Мене си го сторил.

Спокойно излъчване на почуда и радост озари бледото лице на Артабан, сякаш като първи лъч на зората върху заснежен планински връх, и една дълга последна въздишка на облекчение се изтръгна тихо от устните му.

Пътуването му беше завършило. Съкровищата му бяха приети. Мъдрецът беше намерил Царя.

В НАЧАЛОТО БЕШЕ СЛОВОТО

Скъпи приятели, нека в свещените дни на Рождеството да насочим вниманието си към началните редове на едно от най-значителните духовни откровения, оставени на човечеството – Евангелието на Йоан. Това са думи, носещи дълбока мъдрост, чие то значение, по думите на Рудолф Щайнер, трябва да се измерва с

прецизната точност на златарска везна, думи, чиято сила и величав смисъл достигат до нас, благодарение на тихата и скромна личност на техния автор – Апостол Йоан, ученикът, когото „Исус обичаше“, или любимият учник на Христос, наречен по-късно заради божествеността на словото си Богослов.

Нека в унисон с коледното настроение и в свещената светлина на празника се пренесем в един прадалечен момент, когато в мировия безкрай съществува само Логосът. Все още нищо не е създадено и няма нито време, нито пространство, а светлата целокупна Троица в своето единство се съдържа в непроявената воля на Логоса. Накратко: цари блажена тишина в безкрая. Това е и моментът, с който Апостол Йоан започва своето послание:

В началото беше Словото

И Словото беше у Бога

И Бог беше Словото

В началото беше то у Бога

Нека извикаме пред душите си този образ на непроявената все още мирова воля и да се опитаме да усетим и се отдадем на спокойствието и тишината във всемира. Съществува само Словото, което е у Бога и Бог, съдържащ в себе си Словото, като началото на всички начала, като най-висшето, до което може да се издигне човешкият дух. Това е хармонията и свършенството - чисто Духовната същност, която е всемогъща и не се нуждае от никакви външни условия, за да има съзнание за Себе си да се прояви

Логосът е освобождаващата, жива отправна точка на всички сили и същества и едновременно с това той е вездесъщ, той е вечената скрита същност на всички неща.

И всичко чрез Него стана

И без Него не стана нищо

от онова, което е станало

И ето, че в мировата неподвижност бавно и постепенно започва сътворяването. Пред душевния ни взор сякаш от небесния безкрай изплува Старият Сатурн, отначало като

плахо, неидентифицирано усещане за топлина. Топлината е подвижна, променлива, лъчиста, на места по-интензивна, в неправилни и сложни форми. И от тази неорганизирана духовна материя се оформят отделни топлинни тела, приличащи на Сатурнови същества, които обаче нямат нито собствен живот, нито душевност, а отразяват живота и душевността на обкръжаващите ги духовни Същества.

Всичко това започва чрез Логоса и без неговото проявление не се случва нищо от великото сътворение на света. Божествената воля, усвоена и излъчена чрез Духовете на волята е приета от Духовете на Мъдростта, превърната в живот и отразена във физическите топлинни тела на Сатурн, след което посредством Духовете не движението е изтеглена и отправена в небесното пространство като различни усещания и чувства. И ето че идва ред на Духовете на Личността. Чрез тях Логосът, Божественият Аз свежда поглед от мировите пространства към самия Сатурн и придава на сатурновите тела в известен смисъл индивидуален, личностен характер. Това са първите фини топлинни човешки тела. Тези тела само отразяват външно живота и усещанията от Духовния свят, но постепенно започва и един вид вътрешен живот.

Можем да си представим как на места плахо просветват и затрептяват светлинки. Сатурновите тела започват да светят и блестят, засияват. Те сякаш привличат Духовете на огъня, свързват се с тях и от това взаимодействие се раждат светлинните първообрази на човешките физически органи.

И така, виждаме Стария Сатурн, изграден от множество отделени едно от друго и сияещи топлинни тела, а край тях Духовете на Любовта, излъчващи своята благословена жертва, отразена в небесното пространство като хармонични съзвучия, като божествена музика. Ражда се Времето, раждат се и човешките зародиши, изградени от Висшата Божествена воля. Логосът твори, в него има живот, който става светлина.

В Словото имаше живот,

А животът беше светлината на човеците.

И от затишието на мировия сън, бавно изгрива Старото Слънце. Тук Логосът се превръща в живот. Тук Духовните същества даряват на човека първоначалния зародиш на Духът Живот. Към топлинно представените човешки същества се добавят въздухообразните етерно въздушни форми, извършващи правилни ритмични движения. Човешките същества, инспирирани от най-висшия космически принцип, правят крачка към своето свършенство, получават нещо ново и това е изпълненото с живот етерно тяло. Логосът сътворява живот, който постепенно обгръща като нежна светлинна аура човешките тела. Животът става светлина и към жизненото тяло на човека е добавено светлинното, или астрално тяло. Човекът вече е значително по-самостоятелен, виждаме го изграден от физическа, етерна и астрална субстанция и всичко това става на една нова планетарна степен – Старата Луна. На Слънцето Логосът става живот, а на Луната-Светлина. Човекът получава един чувствен живот,

изпълнен със симпатии и антипатии, с различни желания и всичко това е съпроводено с промяна в багрите на обгръщащата го астрална светлина. Той узрява до там, че да получи зародиша на Духът Себе така, както на Старото Слънце получава Духът Живот, а на Стария Сатурн – Човекът Дух.

До този момент Логосът сътворява Битието, разгръщайки Своята Божествена воля в топлина, живот и светлина. И от този творчески устрем се ражда човекът, който на Земята получава своето собствено битие, своя собствен аз. Отначало неговото крехко съзнание е свързано с Духовния свят и той изживява себе си като част от изпълнения с духовни процеси и Същества космически живот. Постепенно човешката душа се затваря в себе си, свързва своите желания с материалната земя, насочва усилията си към удовлетворяване на собствените си страсти и макар че живителните творчески сили на Логоса продължават да действат в Космоса, той не може да ги види, не може да ги познае. В душите на хората настъпва мрак.

И светлината засвети в мрака

И мракът я не обзе.

Хората имат очи само за материалните неща и уши за обикновените земни звуци. Логосът трябваше да слезе между тях, да приеме форма, видима за обикновеното човешко зрение и да бъде видян.

И Словото стана плът

И заживя между нас

И ние чухме неговото учение

Учението на Единородния Син на Отца

Пълно с преданост и истина

И сега пред душата ни се раждат два образа: от едната страна стои очовеченият Логос, Божият Син, роден само от Духа, разгрънал своята божествена единородна същност в тялото на Исус от Назарет, а от другата – двоеродните човешки същества, заченати и живеещи, съобразно физическите закони на материалната Земя, със затъмнено съзнание, което не може да разпознае и приеме Духовната светлина. Това е азвият човек, който гледа на Логоса отвън.

Хората са устремени в това да разделят, завладяват и обработват земята, да превръщат камъните в хляб, защото все още не могат да се изхранват само от Духа. Тези хора не са в състояние да познат Христовото Същество, те не разпознават неговия божествен облик, не виждат светлината му, но могат да чуят неговото учение. Изразяването на вътрешния душевен живот с думи е едно важно земно достойние. Затова учението за Духа трябва да бъде сведено до човешкото слово, до обикновената човешка реч, да бъде изговорено и да бъде чуто от хората.

Ето защо Словото трябва да стане плът, да заживее като човек между човеците, да изговори духовните истини и възпламени човешките сърца а по-късно - да просветли и умовете им. Като начало обаче предаността между Духа и Единородния Син трябваше да се превърне в преданост между духовния учител и неговите ученици. Божественото Слово апелира към най-съкровено в човешката душа а то е преданата любов към Духа. Това е и новата, изгряваща морална сила на бъдещите човешки отношения. Цялото човешко същество е изградено с оглед на Словото и още в са-

мото праначало в него е заложена перспективата един ден това слово да прозвучи, да се излъчи от самостоятелния човешки Аз. Но това ще бъде възможно само ако хората се превърнат в съзнателни азиви същества, когато са в състояние да приемат божествената любов, да я развият в себе си и с преданост да я върнат в Духа. Логосът трябва да стане вътрешна човешка същност. И тези два образа, на Бога и човеците, които оживяха в душата, трябва да се слепят, да се обединят и се пресътвори бъдещият човек.

И сега, сякаш от сливането на образите пред нас величаво се изправя Кръста на Голгота с разпънатия на него Христос. Картината е величествена и разтърсваща. Виждаме Голотския хълм, а в далечината - стените на Йерусалим. Формата на хълма напомня човешки череп, а край него е разположена градина с нов гроб, в който още никой не е полаган. Наоколо се забелязват разхвърляни кости на екзекутирани хора. Земята е мрачна и затъмнена. Луната закрива Слънцето и всичко е потопено в неестествен здрач. Във въздуха се усеща едва стаено напрежение. Цялата околност е променена, всичко изглежда различно. Растенията и животните като че ли са смалени и сякаш протягат като огромни сенки своята душевна същност към небето. Всяко движение е забавено и вяло, лишено от жезнена сила. Липсва носещата живот и надежда слънчева светлина и в душата се прокрадва усещането за отчаяние и безисходица. Въплътеният Логос трябва да преживее смъртта и да се свърже със Земята.

И настъпва най-великият и грандиозен момент в цялото сътворение. Луната бавно променя своето положение и отваря път на Слънцето, чиито лъчи разпръскват животворната си сила. Кръвта на Христос изтича от раните му, етеризира се, променяйки етерно - астралната обвивка на Земята. Аурата на Земята, която е затъмнена от астралните остатъци на човешките несъвършенства, засиява с Духовната светлина на Логоса. Логосът и Земята стават едно цяло. Направена е най-великата космическа жертва – Логосът се свързва с човешката природа и дарява цялата своя същност на човешките души.

И от неговата пълнота

Ние черпим благодат връз благодат

В душата отново се възцарява спокойствие, но то е различно от онова, което усетихме в началото. Различно е, защото е породено от увереността, че един ден хората ще развият висшите си съставни части, ще отворят духовните си очи и уши и ще заемат своето достойно място в духовното си отечество. И е сигурно, че това ще се случи, също както е сигурно, че всяка сутрин слънчевата светлина, която е и физическото откровение на Логоса, изгрява на небето.

Скъпи приятели, пътят на Логоса не спира до тук. Той продължава да твори и днес и просиява вътре в нас, а чрез нас - в света. Ако обърнем поглед назад и се запитаем: Кой беше разпънат, кой издъхна на кръста на Голгота, чие тяло виждаме там, наранено и обезкървено? Можем да си отговорим – Това е Синът Човешки, това е пречистената и пресътворена астрална форма на бъдещия човек, приела и излъчваща от себе си Логоса. Това е Духовното Себе, което в края на земното развитие ще бъде достойние на всеки чо-

Папирусът Райлъндс – най-ранният открит ръкописен фрагмент от Евангелието на Йоан.
Датира от около 125 г.

век, приел Христовия импулс.

И в такъв момент всеки от нас може да си каже: „Някога, в началото на нашето летоброене на Земята живя Христос, от когото аз искам да се уча. Искам да го направя свидетел на всяка моя мисъл, чувство, или действие, да поставя пред него като пред олтар най-съкровената част от себе си, да го направя свой идеал и да го следвам. И тогава моята свободна душа няма да има нужда от никакви закони, защото всичко, което поражда в своите дълбини ще бъде истински правилно и добро.”

Нека запазим по-дълго в душите си това настроение, да се опитаме да го направим доминиращо в нашето ежедневие, да бъдем благочестиви и почетени хора, да осъзнаем колко е важен, значителен и отговорен живота на всеки един от нас, да не обръщаме внимание на дребнавостите и суетата, на клишетата и предразсъдъците в света около нас. И ако застанем здраво на Земята, ако погледнем смело напред и усетим, че нашето лично щастие няма никакво значение без щастieto и добруването на всеки отделен човек, че искаме да дадем най-доброто от себе си за бъдещето на света, ако пожелаем да го пожертваме като свободен дар на нашия човешки Аз в името на любовта, истината и доброто за целия човешки род, това ще означава, че в нас се е родил Христос!

Христина Ангелова

ЕЗОТЕРИЧНАТА СУБСТАНЦИЯ НА РОЖДЕСТВЕНСКОТО СЪБРАНИЕ

Сергей Прокофиев

...В една всеобхватна духовно-историческа перспектива ние трябва да виждаме езотеричното съдържание на Рождественското събрание и задачите на антропософското общество, произтичащи от него... В смисъла на Рождественското събрание ние участваме не само в работата на една антропософска група, не само в работата на националното антропософско общество, на което тя принадлежи, но и в дейността на Всеобщото антропософско общество, чиято езотерична задача е съзнателното служене на Духа на Времето и на неговите цели. И за да направим нашата отговорност към духовния свят реална, ние трябва да се присъединим към всяка крачка, която ни води нагоре, в сферата на всеобхватната отговорност, както и надолу към безличното и самопожертвователно служене. Последното е неотделимо от нашата готовност на приемем върху себе си всички произтичащи от това последствия и свързаното с тях служение на страданието. Пълното признаване на свободата на другия човек включва неговото право на грешки и неразбиране на окултната област, където законът на кармата продължава да действа с действителни страдания и с необходимостта феноменът на индивидуалността да бъде изстрадан наистина. А за това се иска толкова вътрешна сила, че независимо от всички трудности отново и отново със своето служение да създаваме свободно пространство в социалната сфера, в което може да протича такова разкриване на индивидуалността. Също както издигащите се снежни планини с неподвижните звезди, сияещи над тях, могат да се отразят в спокойните и чисти води на планинското езеро, така и водещите в небето степени на духовната отговорност трябва да намерят своето продължение и земно обосноваване в дълбините на човешката воля, в нашата готовност за жертвено служение.

С обществото на Рождественското събрание нещата стоят така, както душата и духът на човека, които постоянно поддържат и внасят живот във физическото тяло, остават невидими за

външното наблюдение. Затова единствено съзнателното встъпване във вътрешния път на служението и отговорността, който води към полагаването на Камъка на Основата в своето сърце, прави един член на Антропософското общество същевременно и член на обществото на Рождественското събрание. Именно благодарение на съществуването на двете нива на членство в Обществото: екзотеричното и езотеричното, е напълно възможно да си член на Антропософското общество, без изобщо да си член на обществото на Рождественското събрание. Защото човек става член на последното чрез своето съзнателно участие в осъществяването на неговите духовни задачи на земята. За да избегнем недоразуменията, тук е необходимо да подчертаем, че такова „общество в общество” в никакъв случай не е „тайно”, а по всяко време е открито за всеки антропософ, само ако той пожелае да встъпи в него, изхождайки от своята свобода и разбиране на истинските цели на Рождественското събрание. В този смисъл въпросът за „встъпването” в него е въпрос за възникващата от познанието воля.

От това произтича дълбоката връзка между описания път на отговорността и служението със създадения на Рождественското събрание Камък на основата като духовна основа на Антропософското общество. Като път и като крайна цел те са неотделимо свързани в Новите Мистерии. Така първата степен на отговорността се състои в това, че ние започваме да виждаме езотеричния смисъл на антропософската работа в изпращането на светлината на нашите одухотворени мисли в сферата на Ангелите. На тази степен съответства мисловната светлина на Камъка на основата или неговата светлинна аура. Втората степен на отговорността включва в себе си развитието на способността да се живее в свободни имажинации, с помощта на които ние можем да приведем нашия съвместен социален живот с другите хора в съзвучие със законите на духовния свят, като го приобщим към онази хармония и мир, от които днес осо-

бено се нуждаят Архангелите, водещи различни народи. Тази степен съответства на имажинативната форма на Основополагащия Камък. Нашият стремеж към обединение в братска любов с всички Михаелически души на света, които запазват на земята верността към Духа на Времето и неговите задачи, отговаря на третата степен и съответства на субстанцията на любовта от Основополагащия Камък.

За всеки, който следва с необходимата сериозност и последователност описания път на духовна отговорност, той постепенно се превръща за него в процес на полагане на Камъка на Основата в душата му. А това ни открива възможност да преживеем Камъка на Основата като духовна основа на вътрешния ни живот, върху която можем да стоим непоколебимо при всички предстоящи външни и вътрешни изпитания.

Когато чувството на отговорност се съедини в душата с волята за жертвено служение, тогава човек може не само вътрешно да стои на Камъка на Основата, но и да действа с неговите сили както в самото Антропософско общество, така и извън неговите предели, във външния свят. Защото Рождественското събрание ще получи, по думите на Рудолф Щайнер „своето съдържание едва чрез живота в различните области на Обществото от онова, което постоянно ще произтича от живота на Антропософското общество, благодарение на него. Рождественското събрание ще стане реално само благодарение на онова, което ще възникне по-късно от него.“ (GA 260) За да не се прекъсне никога конкретната връзка с езотеричната субстанция на Рождественското събрание „в сърцето на всеки участник беше положен спиритуалният Камък на Основата на Антропософското общество. И въпреки че ние формално закрихме това Рождественско събрание, то не трябва никога да се закрива, а постоянно да продължава живота си в Антропософското общество.“ (GA 260), тоест да стане за всеки член на Обществото онзи път на отговорността и служението на Духовния свят, встъпването в който трябва да стане нашият отговор на отправения към нас призив „Гласове от духовната страна“...

Само в този случай върху Камъка на Основата ще може да бъде издигнат онзи социален Храм, или „Здание“ на новата човешка общност, за който Рудолф Щайнер говори в заключението на Рождественското събрание. Но това духовно Здание ще възникне едва тогава, когато достатъчен брой членове на Антропософското общество наистина ще стъпи върху описания път на духовна отговорност и жертвено служение.

Освен това на този път може да се достигне съвсем ново обединяване на двата принципа, които от началото на тяхното възникване се считат за несъвместими в социалния живот на човечестото, а именно: принципът на равенството и принципът на йерархията. Както е известно, върху първия от тях почива цялата западна цивилизация. Но именно затова днес тя изпитва такива огромни трудности с развитието на истински духовен живот в своята среда. Защото духовният живот и още повече истинската езотерика, винаги са йерархични, тъй като предполагат различни степени на индивидуалното развитие. С този закон за йерархичното устройство на духовния живот се запознава всеки човек, който встъпва на пътя на духовното ученичество. В своята книга „Как се постигат познания за висшите светове“ Рудолф Щайнер пише за това така: „От сега нататък духовният ученик се убеждава в голямата разлика между хората, в смисъла на

степените на тяхното съвършенство. Той научава, че има хора, които стоят по-високо от него и вече са достигнали степените, които той все още не е постигнал“ (GA 10)

Тук има една наистина кардинална разлика между древните мистерии на мъдростта и новите мистерии на волята. В първите центърът на тежестта определено пада върху събирането и натрупването на мъдрост. Само ученикът, който успешно е усвоил определен обем от нея, е могъл да бъде допуснат до следващата степен. При което целият процес на неговото издигане строго се е регулирал от неговите наставници, ръководители, учители, йерофанти и т.н., отражението на което в социалния живот е било възникването на неподвижни йерархични структури, наричани социални пирамиди.

Съвсем различно действа йерархичният принцип в Новите Мистерии. Доколкото става дума за развитие на духовния живот, не е възможно той да бъде избегнат напълно. Но издигането на духовния ученик от степен на степен вече не се определя от някой отвън, например от неговия учител или от висшестоящо лице в йерархията. Напротив, в Новите Мистерии самият ученик, изхождайки единствено от собственото си разбиране и свободни вътрешни усилия, може по всяко време да встъпи в йерархията и да се издигне върху нейните степени толкова високо, колкото самият той поиска. В действителност за това „не съществуват други препятствия освен онези, които всеки човек сам поставя на своя път и които всеки може сам да избегне, само ако наистина пожелае.“ (GA 10)

Така че за разлика от старите мистерии, вратите на Новите Мистерии винаги са широко отворени. Но именно затова тяхната йерархия се оказва съвършено невидима за външния поглед, откриваща се на духовния ученик само до степента на собственото му вращаване в нея. Защото описаното приемане върху себе си на все по-голяма отговорност заедно с все по-усилващата се воля за безкористно служение зависи единствено от самия човек и от никой друг. Само той може да реши за себе си колко далеч иска да стигне по този път и да определи за себе си езотеричната степен в Антропософското общество. По такъв начин, за разлика от мистериите на мъдростта с тяхната външно видима йерархичност, в мистериите на волята става дума за свободното встъпване на всеки в невидимата йерархия, чрез индивидуалното познаване на нейните задачи и съединяването на нивото на волята в процеса на съвместното участие в тяхното осъществяване. В този смисъл истинското Общество на Рождественското събрание е невидимо и единствено от него е невъзможно някой да бъде изключен освен ако той не изключи самия себе си, отказвайки се от понесената отговорност и от служенето на неговите задачи, т.е. вътрешно прекратявайки работата над осъществяването на неговите цели. А от това следва, че истинското Общество на Рождественското събрание е видимо само за неговите членове и за съществата от свръхсетивния духовен свят, така че за неговото съществуване не трябва да съдим само по онова, което можем външно да наблюдаваме в неговата физически възпътена форма.

В Новите Мистерии ние намираме основата за постепенното обединяване на течението на влъхвите с течението на пастирите, представени в Антропософското общество от двете основни кармически групи...

Превод: **Веселина Велкова**

ЖИВОТ, ИЗПЪЛНЕН С МЪДРОСТ

Разделихме се с Мехтелд Камън
17.08.1947 – 25.10.2015

Макар и да живееше в Холандия, през последните 25 години Мехтелд Каман бе така свързана с България, че с право можем да я смятаме за активен член на Антропософското общество в България. Дори и през последните и земни дни нейно съкровено желание бе да пренесе в Духовния свят и да представи пред Йерархиите импулсите, които сме посадили в българската антропософска почва. В последната церемония преди кремацията в скръстените на гърдите ръце на Мехтелд стоеше червената роза, която и бях занесъл само няколко дни преди това като символ за България.

Хан Омуртаг издълба във камъка следните думи: „Човек и добре да живее, умира. И друг се ражда. И нека родените по-късно, като виждат делата ни да си спомнят за нас и да ни знаят.“ Всички ние, които сме свързани с Мехтелд и лично чрез обща работа, се надяваме че делата и ще се помнят и от тези, които ще живеят след нас.

Георги Акабалиев

Животът е голямо и сериозно нещо и всички ние през този кратък промеждутък от време, което ни е дадено, трябва да се стараем да намерим своето предназначение и колкото е възможно по-добре да го изпълним.

Лев Толстой

Първото посещение на Мехтелд Камън в България

Спомням си, че това беше в самото начало на Югославската война, през пролетта на 1991 г. и все още беше безопасно за една жена да пътува сама в Европа.

Аз тръгнах с оранжевия ми Фолксваген и пристигнах в полунощ в хотел „Новотел Европа“ в София, без да разбирам нито дума от езика. На следваща сутрин намерих дома на Вера Гюлгелиева, която беше много ядосана, че не съм й позвънила посред нощ, когато съм пристигнала. В тази част на света, където живея, на никой образован човек не би му хрумвало такова нещо, или само ако се познават наистина

много добре и от дълги години. Това беше първият ми урок по българско гостоприемство.

След два дни отидохме в Стара Загора, където отседнах при Йордан и Татяна. След тази първа среща идвах в България винаги около Михаилевия празник понякога в София, друг път в Стара Загора, а и във Варна.

Присъствах на събранието в София, на което беше взето решение да се основе Антропософското общество в България, беше приет Устава и избран Управителния съвет, без участието на никакви чужденци. Вие ме приехте като една от вас и това ме изпълваше с благодарност и смирение.

24 септември 2015 г.

За моята приятелка Мехтелд

По време на Великденските празници бяхме на разходка из околностите на село Яворово. Седяхме на върха на един хълм и изведнъж ми хрумна идеята да звънна на Мехтелд. Разменихме си добри пожелания, побъбрихме, тя ми каза, че ще ни посети отново през октомври, както обикновено. Кой тогава би могъл да предполага, че съдбата е имала други планове, че не към България, а към небесата е щяла да поеме пътя си през октомври! Първите асоциации, които ми се появяват, когато мисля за Мехтелд са: огън, бухал, бялата й кожа и усмихнатото й лице.

С огъня историята беше следната: Бяхме току-що купили стара къща в Яворово. Мехтелд щеше да спи у нас 2-3 вечери. И направо по средата на двора, вечерта запалихме огън. Седяхме под звездното небе и приказвахме. Мехтелд си намери една тояга с форма на дилаф и цяла вечер постоянно грижливо поддържаше огъня. Всяко въгленче, което изхвърчаше по-настрани, биваше с голяма любов пак връщано в огъня. С един лист тя раздуваше огъня, когато започваше да гасне. И цяла вечер не изостави това занимание, личеше, че то й доставя огромно удоволствие. Казваше, че това в Холандия не може да се прави. Тя имаше много ин-

тимно отношение към елементалите, а саламандрите й бяха любимите. С всяко свое идване тя ми носеше по една книга за елементалите. Може би е чувствала, че и аз имам специално отношение към тях. Дори в последното си писмо ми каза, че се радва, за това, че се пенсионирам през зимата, защото тогава е най-доброто време да изградя наново отношенията си с елементалите, които живеят в моята градина и в дома ми в Яворово. Не бях се сетила за това. А как тя се бе досетила, че в последно време бях позанемарила своето приятелство с тях, както понякога става с приятелите, на които дълго време не си писал, не си звънял... Имаше интуиция за тези неща.

Мехтелд беше блестящ събеседник. Нямахте тема, която да не я интересуваше. Тя беше много учтива и разнообразна в разговорите си. С моят съпруг си говорех за световна политика, световна икономика - все любими теми на мъжа ми. Тя беше много добре осведомена по всички текущи въпроси, беше съвсем земен човек, не парадираше с това, че на фона на нейните познания по антропософия всички земни неща изглеждат незначителни. А беше израснала в семейство на антропософи. Майка и е починала на преклонна възраст, докато е изнасяла антропософска лекция.

Мехтелд обичаше бухали. Имаше богата колекция на различни бухали, които си е донасяла от цял свят, а тя пътуваше много. Видях тази колекция, когато гостувах при нея. Пак се връщам към първата ѝ визита в Яворово. Понеже покривът на къщата беше паднал на едно място, там един бухал си бе направил вход за своето гнездо на таванското помещение. И този бухал ни посрещна в цялото си великолепиe, вперил поглед с жълтите си кръгли очи в нашата компания. Това беше голяма изненада за Мехтелд. Ние всички виждахме в това

Остана за следващия живот.

някакъв знак, че Яворово я посреща с добре дошла, с понятен и скъп символ за нея.

При всяко нейно идване предприемахме дълги разходки из Чирпанските възвишения. Пред очите ми е нейната решителна походка, рижите и коси, развяващи се от вятъра и светлите и очи с голямо любопитство оглеждащи околностите. Имахме план през тази година да идем на Черталските тракийски селища.

Алфия Тонева

ДУХОВЕН КАЛЕНДАР - АДВЕНТ

В СВЕТИНАТА НА КОЛЕДА

Има дни в годината, през които ни обзема особено вълнение, трепет и благоговение. Такова е времето през Адвентните седмици и Светите дни и нощи около Рождество Христово. В днешно време човешките души са изправени пред избора как да изживеят този период от годината: в тишина, като си задават вътрешни въпроси, търсейки истинската същност на Коледа, или в суетата на пазаруването, шумните празненства и отрупаните трапези, отделяйки се напълно от духовната същност на празника.

Във Валдорфските детски градини пред погледите на децата е поставен образът на Божията майка, която чака своето Свято дете. И то се приближава, ден след ден, стъпало след стъпало, спуска се от звездното небе по златна стълба. Накрая тя го поема в прегръдката си. Това е свещен, прекрасен миг – детето е в ръцете на майката, която е изпълнена с Лунната същност, за да приеме и отдаде на човечеството Слънчевата същност. В духовен смисъл празникът Рождество Христово е празник на Слънцето. През това време от годината, от 24 декември до началото на януари, чрез особеното положение на Слънцето спрямо Земята, Мировата космическа същност изпраща нещо по-различно – Слънцето говори интимно със Земята. Полунощното Слънце може да бъде видяно и опознато в неговата духовна същност. Може да бъде постигнато разбиране за свръхземното Христово Слънчево Същество, което се съединява с човека Исус от Назарет. За да открием истинската същност на Христос, който се спуска по златната духовна стълба през сферите от Космическите висини и се слива със земната еволюция, трябва с вътрешна будност и без да се страхуваме, да

поставим пред себе си важни въпроси. Можем ли да изкачим от тази златна стълба поне едно стъпало? Как се срещаме с Христовото Същество всяка година по Коледа – безсъзнателно, или осъзнато? И ако Христос идва при нас веднъж в годината, то не означава ли това, че може да ни даде отговори, да ни съобщи нещо важно?

Ала за да ни озари вътрешната ясна светлина на коледната звезда и „нощният мрак да бъде преодолян”,

можем да си поставим и други въпроси: Какво направих в живота си през изтеклата година? Дали и доколко съм успял да изпълня задачите, поставени ми от Духовния свят и от мен самия още преди раждането? Интересувам ли се достатъчно от другите хора и доколко техните нужди живеят в мен? Способен ли съм да видя и съпреживея болките им и дали им отдавам достатъчно състрадание, разбиране, любов и топлина? Дали в душата ми жее истинският Христов Импулс?

Според Рудолф Щайнер това е времето, когато можем да попитаме Христос за всичко, което ни интересува, за всички сфери от личния и обществения живот. И ако искаме Христовата субстанция да потече по-интензивно към Земята, трябва да задаваме въпросите си и да се слушваме за неговите отговори. Това ще доведе лечебната Христова сила до нас, хората. Днес твърде много се нуждаем от нея. Тогава Божествената Христова светлина ще сгрее и нашите сърца, ще ни дари с мъдри отговори и така ще озари мислите ни и вдъхнови волята ни да изживеем по-съзнателно предстоящата година от живота си.

Иглика Ангелова

НАШАТА АНКЕТА: ЧОВЕКЪТ И СЪБИТИЯТА НА НАШИЯ ВЕК

ПОГЛЕД КЪМ СЪВРЕМЕННОСТТА

Моята лична гледна точка

Главната задача на нашата Пета западноевропейска култура е срещата със злото и неговият ефект върху еволюцията на човечеството от една страна, и делото на Архангел Михаил като Дух на времето до около 2230 година, от друга. В този период предстои и инкарнацията на Ариман. От 1842 до 1879 година човечеството пресича прага на Духовния свят, защото Михаил побеждава духовете на тъмнината и ги сваля на Земята. Но тъй като хората не се интересуват от духовните истини и антропософията, в живота се случват различни по вид катастрофи.

Рудолф Щайнер нарича славяните и по-специално руснаците „хора на Христос“, средноевропейците - „хора на църквата“, а англичаните и американците – „хора на окултните братства“.

Следователно руснаците трябва чрез много страдания да изработват качествата на Духът Себе, което е и мисията на шестата култура. Опитът на американския капитализъм да корумпира невинната руска душа по времето на Елцин не успява и световноисторическата карма съвсем закономерно довежда Путин на власт. И понеже руснаците се мобилизират само когато има враг, чрез Украйна и Сирия, Западът несъзнателно им помага да бъдат будни и действени, да се подготвят за бъдещите си исторически задачи. Знаем също, че Михаил е против кръвните връзки и разделянето на нации и раси. В това без да иска му помага Ариман, като стимулира алчността и материализма на съвременния човек. И няма нищо случайно в нашествието на арабите и негрите в Европа, на латиноамериканците в Америка и предстоящото китайско разселване. Те вече са инвеститор номер едно в Африка. Средна Европа трябва да развива Съзнателната душа, срещу което се противопоставят окултните братства на Англия и Америка. Интересно е кога Германия ще спре да се подчинява на Америка. Четиринадесетте точки на Уилсън превръщат Америка в икономически и политически лидер на света, но предстои предсказаното от Щайнер противопоставяне с Китай. Нещо повече. Въздействието на все още непълно известната китайска духовност върху целия свят ще е много по-голямо, в сравнение с индийското до сега.

Друг невидим фактор е направеното преди няколко века разделяне на функциите между масоните, които поемат икономиката на света и йезуитите, владеещи духовната сфера. Спомних си, че през 1991 година в Англия един познат се опита да ме направи масон. Прочетох въвеждащата брошура. Попитах го какво ще следва ако искам процесът да продължи. Отговори ми, че след среща с него и още двама души, ще има среща на по-високо ниво. После най-вероятно ще пос-

„Има нещо в дълбините на човешкото сърце, което е чисто човешко и разтапя различията. И точно в тези дълбини ние намираме Христос. Има и една мъдрост, която се разпростира далеч отвъд всичко, което може да се открие във всички единични сфери на световното съществуване, мъдрост, която е способна да сграбчи света в своето единство, дори и в пространството и времето. Отново това е звездната мъдрост, която води до Христос. Необходимо ни е да имаме в нова форма онова, което от една страна води овчарите от полето, а от друга - Мъдреците от Изтока, да намерят пътя към Христос.“

Рудолф Щайнер

ледва двегодишно икономическо обучение, защото съм следвал икономика и връщане в България, където ще получа висок пост чрез други масони, въпреки че там те все още не са много. И ако аз, благодарение на антропософията откажа, си представям колко други българи се съгласяват на това предложение, заради гарантираните материални облаги!

И тъй като гютеанизмът започва със събиране на информация, от моя опит препоръчвам вече популярната между западните политически коментатори руска телевизия на английски език „Русия днес“ (RT). От нея научих, че преди около шест – седем години в Сирия се открива четвъртото по големина газово находище в света. Сирийците решават това находище да бъде разработвано само от Русия и Иран. Предста-

вам си какъв шамар е това за големите нефтени компании и западните геополитици. Може би сега случващото се там е следствие от този факт. Въоръжените от Америка уж „умерени“ групировки се превръщат в ислямска държава, а тя не може да се победи без сухопътна войска. Америка ще трябва да понесе последствията от своите действия.

Важни последици за света ще имат и търговските преговори между Америка и Европа. В края на октомври Европейският парламент, чиито решения са препоръчителни, прие с болшинство решението, според което внос и производство на ГМО да се прави не от отделни държави, а да е общо за целия Европейски съюз. Причината е не само бюрократична, т.е. ако някои държави разрешат ГМО, а други – не, ще трябва да се затворят границите, да има лабораторен контрол на продуктите, митнически проверки в Шенгенското пространство и т.н. Ще има и обществена съпротива. Затова решението трябва да се вземе от 29-те ръководители на Европейските държави. Сега в етикетите се пише за наличие на ГМО само ако то е над 9%. И ако в България е забранено производството на ГМО, то вносът е разрешен. Истината е, че всичката соя и царевица са генно модифицирани. Такъв е и фуражът, с който хранят животните, което се отразява на месото. Рудолф Щайнер казва, че вредата от ГМО не може да се открие веднага, защото се отразява на гените, т.е. ще се прояви при следващите поколения.

Хубавото е, че Биодинамичната асоциация отглежда и запазва семената на растенията без ГМО влияние. А най-важното противодействие на Ариман е Валдорфското образование. Добре е да подпомагаме с каквото можем тези инициативи.

Йордан Димитров

ВСИЧКИ НИЕ СМЕ БЕЖАНЦИ

Животът във времето и пространството

Даниел Баумгартнер

Хората населяват Земята като пространствени и времеви същества. Това става по четири различни начина, които имат връзка с апокалиптичните знаци Телец, Скорпион, Лъв и Водолей.

В знака *Телец* хората се придвижват в едно ограничено пространство. Те се свързват със Земята, с почвата, която обработват и оставят там следите от своята дейност. Те са „уседналите“.

В *Скорпион* хората се придвижват във времето, те намират мястото си в генеалогията и генетиката, в принадлежността си към рода, в уважението си към предците. Макар и от екзистенциално значение, мястото е нещо второстепенно; същественото е тяхното потапяне в потока на времето. Те са „номадите“. В древните времена тези две форми са взаимно свързани и дори днес ги откриваме на Юг. Изместването на културното развитие в посока Север поражда два нови начина на живот.

В *Лъв* хората също се придвижват в пространството, но сега пространството е безгранично. Това, което свързва всички хора, е Слънцето, неговата външна светлина и външна топлина. Но, черпейки от вътрешната топлина на сърцето, и следвайки *Imitatio Christi*, хората преодоляват принципа на генеалогията и се свързват чрез силите на любовта. Те намират своето „място“ навсякъде, където в мир могат да се грижат едни за други. То не може да бъде насилствено локализирано. През 1516 Томас Мор написва своята „Утопия“ (от гръцки: *ou topos* = „не-място“), а през 1602 Томазо Кампанела написва „Градът на Слънцето“. И двете съчинения пресъздават една човешка общност, която се издига над уседналостта и родовите връзки. Възниква „концепцията Филаделфия“, лежаща в основите на свободното масонство и на САЩ. Това са космополитите, гражданите на света.

Във *Водолей* хората отново се придвижват във времето, но не в посока назад, към произхода и предците, а към бъдещето. Възниква „еволюционната идея“, разработена идеалистично от Хердер, и феноменологично от Гюте, после приложена в естествените науки от Дарвин, доразвита от Хекел в неговата „монистична натурфилософия“, и накрая издигната от Рудолф Щайнер до „еволюция на съзнанието“. Хората имат своето място във времето, където могат да работят за постигане на своите цели. Това са еволюционистите. В хода на времето всички тези четири стилове на живот показват и своите *тъмни, сенчести страни*.

В сянката на *Телеца* уседналите се превръщат в националисти, които воюват за територии, природни богатства и ресурси. Тази тенденция достигна своята връхна точка в Първата световна война.

В сянката на *Скорпиона* виждаме номадите, които се превръщат в расисти, определящи стойността на хората според принципа на генеалогията. Тази тенденция достигна връхната си точка във Втората световна война. Националсоциалистите (SS = двойна сигнатура на Скорпион) с тяхната псевдонаучна идеология и идеята за жизненото пространство изостриха стария родов принцип до краен предел

В сянката на *Лъва* космополитите стават колониялисти, империалисти и глобалисти. Те пледират за „единен свят“ и с икономически и военни средства налагат „свобода, демокрация и благосъстояние“

В сянката на *Водолея* еволюционистите стават „трансхуманисти“; те тласкат развитието напред като за целта си включват дори генетична „оптимизация“ на човешкия род. Днешната ситуация в света представлява взаимодействие между тези основни тенденции: очертаване на граници и премахване на граници по отношение на пространството, придържане към миналото и залагане на бъдещето по отношение на времето, тези са четирите направления, в които протича живота на човечеството.

Ускоряване на историческия поток

Какво означава всичко това за днешната проблематика с бежанците? Повечето от тях идват от страни, култури

и етноси, които са силно свързани с родовите корени и традиции. Те бягат на Север в области, които културно и политически отдавна са преодолели идеала за „бащиния край“. Те търсят една нова родина там, където понятието „отечество“ звучи подозрително и е оставено в ръцете на десните популисти. Те търсят свои познати, които живеят добре или зле в „северния рай“, обикновено в рамките на големи съжителства с много доведени деца и далечни роднини.

Всъщност бежанският поток е ускорен и състен исторически поток. Бежанските вълни не са само придвижване на човешки маси в пространството, те са и придвижване в самото време. Бежанците не са само достойни за съжаление обекти в една безчовечна икономическа и политическа среда, те са превърнати също и в субекти на историята и на историческите кризи. На своите лодки те пренасят и своето минало. Наред с бежанците, нашето добре задоволено консуматорско общество приема и тяхното минало. Бежанците са кармата на капитализма и на глобализацията.

Ускореното време съдържа и един апокалиптичен отенък. В 20. Глава на Апокалипсиса Ангелът говори: „Не запечатвай думите на пророчеството, записани в тази книга, защото времето за изпълнението му е близо“. Не дотам прецизният превод на Лутер е пропуснал същественото. В оригинала на гръцкия текст четем: „Хо каирос гар енгис ес-

тин". Енгис означава тесен. Времето е станало тясно, времето се е стеснило, времето се е свило, то вече няма никакво пространство за свободното и творещо разгръщане на Духа, сега то е подчинено на една строга кармическа логика. Феноменът не е нов и е обсъждан многократно, вкл. и от историка Петер Боршайд в неговата книга „Вирусът на темпото. История на ускорението“. Френския философ Пол Вирилио дори положи основите на една нова наука : „дромология“ (от гр. дромос = пътека за надбягване, писта). Политиците донякъде го усещат. Макар и смътно, те долавят, че тези бежански потоци имат нещо общо с нас. Трябва да сме напълно слепи, за да не забележим, че в един свят, където всички неща са взаимно свързани, подобно преселение на народи не може да бъде разглеждано като проблем на държавите, от които хората бягат. Обаче да се говори за това е неудобно. Приказките за „сигурни“ и „несигурни“ държави, както и призивите за бързо разрешаване на бежанския проблем само заглушават истината за сегашната ситуация.

Вярно е, че има много бежанци, които просто търсят сигурно, макар и временно убежище за да спасят живота си. Обаче генерално погледнато, нещата напомнят за това, което навремето Мао Цзе Дун нарече „големия скок напред“, за отчаяно бягство от една мрежа, изтъкана от бедност, корупция и насилие, и приютила демоните на миналото. Китай донякъде успя, и въпреки цялата проблематичност на това апокалиптично ускорение, намери пътя от едно аграрно ориентирано общество към икономическия растеж, без да се стига до масови преселения в други области. В днешен Китай можем да видим като в огледало европейската бежанска драма – не точно като образ, но като факт.

Бежанците ни принуждават да внесем силите на космополитизма и еволюционизма в начина, по който живеем в пространството и времето. Идеята за мултикултурализма бележи само началото на космополитизма, както и дебатите за интеграцията са само предварителна степен на еволюционизма. Същественият въпрос е не как ние насилствено ще принудим мигрантите да се придържат към европейските културни стандарти, а как европейците и неевропейските преселници заедно ще израстнат до една степен, при която

космополитизмът няма да е само концепция, а непосредствено съдържание на съзнанието.

Ключовата дума тук е образование. Но проблемът е, че европейската култура е резултат от един могъщ образователен импулс, чиито дух обаче е изгубен. Занапред ние все повече и повече ще трябва да осъзнаваме, какво всъщност означава да се само-образоваш. И точно тук проличава неповторимостта на антропософията, която е немислима без строгите изисквания на само-образованието, въпреки че на първо място тя води не до нарастване на знанието, а до разширяване на съзнанието. Тук следва да търсим зародишите на космополитизма и еволюционизма.

Защо и самите ние сме бежанци

Сега нека да отворим очите си и за нещо друго. Обществата на т.н „приемни държави“ също са обхванати от масивни вътрешни бягства. Това са бягствата в дигиталния свят. Там днешните европейци се чувстват много по-уютно, отколкото в битовите условия на земния свят, а и храната, която получават там, е не по-малко насищаща. Навлизайки във виртуалната реалност едно цяло поколение е на път да напусне своята същинска родина. Нещата не стоят така, като че ли бежанците, чието обгрижване поемаме, ни изтласкват. Защото ние отдавна сме започнали да изтласкваме самите себе си. Не сме ли участници в един библейски, все по-на-

растващ „Изход“, който ни отвежда в дигиталната обетована земя? Фейсбук, туйтър и други като тях са носители на една нова „родова култура“, защото в безбройните комуникативни техники се постига не толкова свързване между хората, колкото разграничаване и изолация. Това е началото на едно ново номадство.

И така, пред нас е една абсурдна картина : Стотици хиляди хора от южните страни (т.н. „кризисни региони“) поемат към икономическия рай на Севера, където пък милиони бягат в дигиталното море на въображаемия социален рай - виртуалния космополитизъм. И само едно нещо се премълчава : нашата Земя, която бежанците обичат повече от всичко.

Превод: **Димитър Димчев**

**Творещата светлинна същност
Сияе от човек към друг човек,
За да изпълни с истина света.
Благословията на любовта
Душата стопля в друга,
За да създаде
Блаженството на световете.
И пратеници на Духа обединяват
Благословеното човешко дело**

**Със мировите цели.
И щом човек, откриващ се
Във друг човек,
Успее тези две неща да съчетае,
Чрез топлината на душата засява
Духовна светлина.**

Из „Портата на посвещението“
Р. Щайнер

ОТВОРЕНИ ПИСМА ОТ Д-Р ФРИЙДВАРТ ХУЗЕМАН

Д-р Хуземан е лекар - хомеопат, антропософ, който живее и работи в частната си клиника в Графелфинг, близо до Мюнхен. Автор е на редица трудове по антропософска медицина. Почти всяка седмица той се обръща чрез своите отворени писма към стотина антропософи по света. Имаме неговото съгласие те да бъдат публикувани

Въздушен език и светлинен език

Скъпи приятели,

Празникът на тримата царе, Богоявлението на 6 Януари, има общо с Петдесетницата, защото тримата царе от Изтока можеха да разчитат звездната писменост и говореха не толкова с думите, колкото с делата си.

След опита за построяване на Вавилонската кула хората се възгордяха и бяха наказани от Йехова с това, че започнаха да говорят на различни езици.

От антропософска гледна точка езикът на един народ не е нещо първично, а е даден от противниковите сили като нещо, което трябва да бъде превъзможнато от човека. Духовете на езиците (Sprachgeister) са Духове на формата или Елохими, които са изостанали на степента Архангели; те действуват върху физическото тяло на човека (GA 121, 2. Лекц.) С тях работят и се борят Духовете на народите, които са редовно напредващи Архангели и не искат да имат нищо общо с противниковите сили; те изграждат един вид „сфера на мира“ около Христовото Същество; те действуват „само“ върху етерното тяло на човека, а не върху физическото тяло, както Духовете на езика.

За антропософите е ясно, че срещу Ариман трябва да се борим не само с помощта на неговото изобретение – техниката, но срещу Ариман трябва да се борим и в областта на езиците. След 15. век хората престанаха да разбират унтер-тоновете на езика. През миналите епохи един чужд език не беше толкова труден за човека, колкото е днес. След 15 век хората бяха откъснати от гения на езика, чрез което постепенно се стигна до национал-социализма (GA 162, 18.07.1905) Хората започнаха „да се влюбват в своите майчини езици „ и да потъват все по-дълбоко във фанатизма. Те искаха да разпределят езиците в определени територии, и най-вече искаха всеки език да си има своята държава . Такава беше и голямата мечта на президента Уилсън : да откъсне народите от духовия свят и да ги впримчи във „вътрешния материализъм на езика“ (GA 222, 11.03.1923)

Днес повечето образовани хора малко или много се разбират на английски език. Но днешният английски не е някогашния латински. Латинският беше един език, който се изговаряше и звучеше във въздуха. Днес, за да се разбират

по между си на духовно равнище, народите се нуждаят от един език, който да звучи не във въздуха, а в светлината. Този светлинен език е антропософията . „Обикновеният въздушен език се движи в сетивния елемент на въздуха. Езикът, към който се стреми антропософията, ще се движи – и това е много повече от едно образно сравнение – в чистия елемент на светлината, течащ от душа към душа, от сърце към сърце...“ (GA 307, 17.08.1923)

Сърдечно Ваш:

Д-р Фрийдварт Хуземан

Данте Алигуери

Скъпи приятели,

Сега най-после имам време и спокойствие да прочета „Божествена комедия“. Това поетично произведение ни е много по-чуждо от например доста по-древната „Одисея“ на Омир. Но то е велико произведение на изкуството и е полезно , и обогатяващо да бъде прочетено тъкмо от антропософи. В него най-откровено започва да се проявява принципа на посвещението. Всичко, което чуваме, е видяно от духовния поглед на Данте. Всичко там е красиво, дори и най-ужасните сцени стават поносими заради онова голямо състрадание на поета, което на моменти сякаш го довежда до пълна безпомощност. Колко симпатично е например индивидуализирането : Данте разговаря с различни страдалци и мъченици и тези разговори са като балсам за екскарнираните им души. Но за нас е ясно : тези образи, които Данте вижда, няма да останат същите, невъзможно е да останат същите. 500 години по-късно при Гьоте адът и небето се раздвижват, показват признаци на развитие. Дяволът осигурява придружител на д-р Фауст; любовта на Гретхен ще го спаси от греха и вината. Духовният свят с Матер долороза е напълно сходен с рая при Данте. И ние откриваме, че в много отношения антропософията не е нищо друго, освен „Божествената комедия“ на Данте, само че приведена в движение. Планетарните сфери от „Фауст“ са същите, както при Данте, Йерархиите са същите, както при Данте, това се отнася и за някои езотерични подробности: например когато Луцифер стои в центъра на ада върху едно замръзнало море; той има три лица : едното е червено, второто е жълто, третото е синьо – също както цветовете на трите звяра от уроците на 1. Клас.

И накрая бих искал да ви припомня едно прекрасно според мен място, което ни убеждава, че със своята „Философия на свободата“ Рудолф Щайнер сбъдва най-дълбокия копнеж на католическото Средновековие, като в същото време дава и възможно най-големия тласък за човешкото себепознание:

Най-висшето благо, което Бога в милостта си сътвори / И което най-пълно на добрината Му подхожда / Това е волята свободна, що на съществата с разум надарени / Той за всички времена смело отреди

Сърдечно Ваш:

Фрийдварт Хуземан

ЗА СРЕЩИТЕ, ОЗАРЕНИ ОТ ДУХА И НАШИТЕ ЛЮБИМИ УЧИТЕЛИ

Мария де Зваан

„Антропософията винаги започва с наука, след това оживява своите представи с художествен елемент и завършва с религиозно вълпяване... Така по пътя на Антропософията ние трябва да се научим да тръгваме от познанието, да се издигаме от него към изкуството, а да завършваме с религиозна сърдечност.“(GA 257) Р. Щайнер

С тези свои думи Рудолф Щайнер разкрива пътя на истинското антропософско развитие, защото без познанието, без действието, без общуването, без съпреживяването не може да се стигне до хармоничен и пълноценен антропософски живот. Познанието трябва да намери своя път към сърцата на хората, като ги одухотвори с творческия импулс, защото творенето на всяко изкуство е мостът, по който трябва да преминат душите ни, за да се срещнат в прекрасното, а от красотата заструява силата на добротата. (Някога хората под красота са разбирали доброта) Чувството и мисълта отварят пътя на волята и на действието. Всеки ученик на Михаил знае това и би трябвало неуморно да работи за осъществяването на антропософските идеи на практика, за да заживее по антропософски начин. Не случайно Гьоте започва своя „Фауст“ с думите: „В началото бе дело“, защото Словото ни е дадено свише, а делата си трябва да направим сами. Както казва Христос: „По делата им ще ги познаете.“(Матей 7:20) Тези думи могат да бъдат отправна точка за развитието на всеки съзнателен антропософ. За да може човек да прави своите крачки по антропософския път, трябва да открие добри учители, които да му помогнат да приложи антропософското познание в живота си. Такъв учител за мнозина от нас стана Мария де Зваан, антропософ и арттерапевт от Холандия. Съдбата ми подари този безценен дар да бъда една от нейните ученички в курса по социална художествена терапия, който започна през пролетта на 1999 г. в София. Срещите ми с тази забележителна жена бяха за мен, както и за другите участници в курса, изключително събитие, което се превърна в път за личностно развитие. За да се случи това, голяма заслуга имаше нашата скъпа приятелка Светла Бисерова, която за съжаление вече не е между нас. Тя носеше импулса на Михаил и винаги търсеше и практическото проявление на антропософията. Тогава тя направи всичко възможно да се осъществи този курс и ни покани в своя дом, за да се срещнем с нашата учителка. Светла беше участничка в курса с приказки, организиран преди това от Мария. Тя беше разбрала, че тази среща е съдбовна, че сме намерили най-достойната си учителка, защото Мария беше арттерапевт от много висока класа, ползваща се с изключително уважение и обич.

През 1991 г. Мария де Зваан идва в България за първи път и, водена от своята мисия, продължи да ни посещава и обучава в София и Стара Загора по два пъти в годината до есента на 2004 г.

Когато видях Мария, ме впечатли нейната отговорност

и всеотдайност. Веднага почувствах, че тя е Михаилов служител и ученик, че е дошла да помогне за духовното издигане на хората от АО в България.

В курса ни по арт-терапия ме удивляваше нейната личност и начинът, по който работеше с нас. Във всичките ни занимания Мария беше винаги готова да помогне, да отговори и на най-странните и трудни въпроси, които и задавахме. Стъпка по стъпка тя ни въвеждаше и посвещаваше в тайните на социалната арт-терапия. Това пътуване с Мария в света на красотата беше вълшебна приказка, която не искахме да свършва. Защото нейното обучение беше толкова вдъхновяващо и стойностно, че ние дори не усещяхме как минава времето, увлечени от рисуването, моделирането, чертането на форми, от упражненията, които тя ни предлагаше. Работехме и се изненадвахме от резултатите, сякаш откривахме нови светове. Започнахме повече да разбираме и откриваме себе си и другите до нас.

Тя ни учеше как да бъдем толерантни и гъвкави, когато работим с хора. Беше деликатна и намираще най-точните, най-правилните думи, изказани с искрена обич, с внимание и грижа за всеки от нас. Изключителната скромност и чувството за хумор на Мария ни караха да се чувстваме по-близки, въпреки респекта от личността и. Тя успяваше да ни предразположи и да ни даде кураж. Беше непринудена и изключително артистична, по блестящ начин можеше да изиграе етюди, свързани с четирите темперамента и с всевъзможни ситуации. Тя беше в състояние да направи упражнения буквално от всичко, до което се докоснеш погледът и. Владееше словото си до съвършенство и можеше да предаде всякакви чувства и настроения, когато говореше или ни четеше текстове. Научи ни да гледаме по нов начин и не само да гледаме, а и да виждаме същественото, истинското в света около нас. Говореше с увлечение как да се учим, да разбираме великите примери от природата, за метаморфозата, съпътстваща ни навсякъде, за сезоните, за дърветата и техните жестове. Отдаваше голямо значение на наблюдението при работата ни по арт-терапия. Мария ни казваше, че когато работим с хора, едно от най-важните условия е да създаваме подходящата атмосфера, за да може чрез правенето на изкуство да се проявят укрепващи и разбуждащи сили у тях. Тогава за мнозина работата с изкуство може да стане път за израстване и добро личностно развитие, защото всичко е упражнение и докато сме живи се развиваме. Учеше ни да уважаваме и приемаме подхода на другите и с обич да се отнасяме към тях. Говореше ни, че да вървим по пътя на арт-терапията, значи да правим нещата с любов и благоговение, да се учудваме като малките деца, да се радваме на света и живота, да се свързваме, да общуваме с нещата, с цветовете, с растенията, с материала, с който работим. Мария ни учеше, че трябва да бъдем искрени, толерантни и с доверие да приемаме другите хора.

За своя път на арттерапевт тя казваше: „Моят път е

Гьотевият път. Да откриваме Духа в жестовите на външния свят, това се стремим да постигнем. Целта на този път е да станем по-въплътени в земната реалност, да станем все повече труженици и чрез развиване на нашите сетива да се научим постепенно да отворяме и висшите си сетива. "Защото този път може да ни помогне да станем по-търпеливи, хармонични, благодарни, прощаващи и с любов и смирение да посрещаме всичко.

Тя успяваше да разбере в какво се състои силата на всеки човек от групата ни, да го насърчи, разбираше също и от какво се нуждае. С мъдри съвети и напътствия ни помагаше да усетим къде грешим и как да се поправим. Мария при тежаваше различен, често неочакван и нестандартен поглед и можеше да обърне внимание на неща и явления, за които не сме подозирали. Познаваше в детайли изкуството и неговата история и ни разкриваше своите прозрения и преживявания при срещите си със световните шедьоври от различните епохи. Всички знания и умения, които Мария ни предаде стояха върху здрава антропософска основа. Тя успяваше да намери най-подходящия, ненаатрапчив начин, да не говори толкова за антропософия, а да я въплъти в нещата, които правехме заедно. Мария насърчаваше духовното ни развитие, давайки пълна свобода на избора и изграждаше с помощта на всички ни общност, по пътя към Храма. Тя ни поведе към една все по-задълбочаваща се душевна творческа дейност, постепенно разкриваща ни духовното съдържание на света.

Така с развитието на чувствата, полученото духовнонаучно съдържание оживя в душите ни и започна свой собствен, развиващ се живот. Ние бяхме на първата степен на познавателния път на Михаил и заедно с нашата учителка направихме своите малки неуверени крачки към втората степен по пътя. Много внимателно Мария бдеше върху изграждането на нашите отношения и избора, който всеки от нас щеше да направи след завършването на курса. Да завършим този художествен път на духовно развитие и да НЕ ПРОДЪЛЖИМ делото на Мария, това би била една своеобразна злоупотреба със свободата, за която С. Прокофиев казва следното: „... Ако на един човек се даде пълна свобода, това влече след себе си съвсем конкретни последствия за онзи, който му дава свободата. Защото със свободата винаги е свързана опасността от злоупотреба с нея. Например, когато човек получава достъп до висшата мъдрост, произтичаща от духовните светове, той е субективно абсолютно свободен по отношение на нея. И ако той не я превърне в основа на своето собствено вътрешно развитие и усъвършенстване, заради които тя всъщност му е дадена, тогава възниква една особена форма на злоупотреба с нея." Затова приехме за свой дълг да предадем на другите това безценно богатство, получено най-безкористно и всеотдайно от нея. Разбирах-

ме, че трябва да създадем свои арт-терапевтични групи и да приложим знанията и новите си способности, за да продължим вътрешното си развитие и да бъдем полезни на хората, с които бихме работили. Трябваше да продължим, въпреки трудностите, препятствията и несъвършенствата си, да пренебрегнем всичко несъществено и да бъдем благодарни, че сме се срещнали с такъв всеотдаен и самопожертвователен учител. Трябваше да вървим напред, въпреки собствената си неувереност и недостатъци, въпреки липсата на удобства и помещения, всевъзможните препятствия, недоверието, въпреки всичко. Ние трябваше да създадем своите групи за социална-художествена терапия в България, защото знаехме, че съществото Антропософия очаква това от нас, защото всичко получено даром от нашата учителка трябваше, да дадем на другите хора и така да помагаме за одухотворяването на света.

Плодовете на това обучение по социална художествена терапия не закъсняха. Веднага след завършването на курса при Мария де Зваан през 2004 г. беше създадена първата такава група от Дочка Дончева в Стара Загора. Тя работи непрекъснато, въпреки тежкото си боледуване, дори и през 2014 г. почти до края на живота си. Дочка гледаше на заниманията си по арт-терапия като на своя мисия. Тя остави светла диря в сърцата на хората, с които работеше. Толкова силен беше импулсът, с който Дочка водеше хората в групата, че те продължиха своите занимания и сега се събират с помощта на арттерапевта Мартин Мюл и други приятели. Дочка Дончева беше една от най-достойните ученички на Мария де Зваан.

С различна продължителност по-късно бяха създадени още няколко групи по социална арт-терапия. Водеха ги: Нина Стамова, Светла Бисерова, Снежана Бечева и аз. През 2011 г. Нина Стамова, Снежана Бечева и аз създадохме курс по арт-терапия за хора от провинцията. По-късно през 2013 г. Нина Стамова и аз направихме курс за хора от София, който продължава деиността си в Холистичен център „Авир“.

През всичките години на курса ни и до сега нашата връзка с Мария де Зваан не е прекъсвала. Тя винаги се интересуваше от работата ни в групите по арт-терапия, като ни окуражаваше, подкрепяше и ни даваше ценни указания. В писмата, които ни изпращаше и разговорите по телефона със Светла Бисерова, тя даваше идеи и понякога ни изпращаше материали за работа. Някои нейни мисли са забележителни със своята мъдрост, откровеност, обич и проникновеност. След като се разделихме с Мария, тя изпрати прекрасно писмо до всички от курса, в което казва: „Сърцето ми беше преизпълнено с вас, с вашите стремления вашите борби, успехи и вашата воля, и чрез всичко това аз усетих България, вашата земя, море, слънце, светлина, въздух, и чрез всичко това аз почувствах вашата прекрасна и дълбока

култура...Благодарност за вашата страна...благодарност за това, че ме взехте под вашето крило, за вашата толерантност, чувство за хумор и вяра. И особена благодарност за вашето доверие, така че всичко това можа да се случи... Живеея в хармония с всичко. Единственото нещо, което ми липсва е възможността да ви срещам и да слушам вашите разкази за живота и работата ви.“

Мария де Зваан отново ни помогна да направим следващите крачки в своето обучение по социална арт-терапия. Благодарение на подкрепата и идеите, указанията и материалите, които ни изпрати, няколко души, които завършихме при нея; Нина Стамова, Богдана Вульпе, Снежана Бечева, Дора Пенкова и аз създадохме група на арттерапевтите и от есента на 2014 г. се събираме всеки месец в дома на Снежана, за да работим заедно. Чувстваме се щастливи, че отново можем да творим, да се радваме, да бъдем близки и да влеем нови сили в импулса, който Мария ни донесе. По повод възраждането на нашата група, тя ни написа забележителните думи: „Милостта е в съпреживяването на общата работа, която свършихме заедно. Социалната арт-терапия ни позволява да повишим, да развием способността за разбиране на хората, както на личните им качества, така и на отношенията им и това става винаги по обективен /безпристрастен/ начин. Защото ние винаги откриваме примери за нашите вътрешни жестове в природата, в сезоните с техните цветове. Те представляват душевните настроения, а законите на растежа в растителния свят - промяната на настроенията през денонощието.

„Както днес този терапевтичен поток се носи от всички вас, аз се надявам и мисля, че е необходимо вие да се срещате отново и отново.Трябва да се подкрепяте един друг и да подкрепяте растежа на този малък, но важен поток... Аз зная, че когато хората имат цел и носят един идеал, от Йерархиите над нас към човешките същества, ще се спусне един Ангел. Той ще участва в случай, че тези хора искат да образуват група от съмишленици за съвместна работа, които да споделят, учат, да търсят заедно, така че, чувствайте се насърчени.“

Мария де Зваан и досега прави социална арт-терапия с няколко души в своя град. Тя продължава да вдъхновява

хората, с които работи, да ги окуражава, да им дава криле за духовен полет.

Личностите като Мария де Зваан са такива хора, към които изпитваме огромна почит, възхищение и признателност! Те носят в себе си светлина и озаряват пътя ни, те я превръщат във вътрешна топлина и стоплят сърцата ни. Даряват ни с приятелство и с доброта, защото с търпение, прошка и обич се отнасят към нас и към всички хора, които срещат в живота си, защото те са Михаилите Пратеници на Земята.

За нас, учениците на Мария де Зваан, тя беше и продължава да е изключителен арттерапевт и пример затова как се служи на Михаил. Сега идва нашият ред и пред строгия поглед на Михаил трябва да изградим купола и стените на Храма.

Бих искала да кажа на нашата учителка от името на всички: „Мария де Зваан, ние твоите ученици ти БЛАГОДАРИМ от сърце! Затова, че промени живота ни, че ни даде познание, умения и сила, че ни вдъхна смелост и сега имаме много повече вяра, любов и надежда!“

На любимата ни учителка Мария де Зваан посвещавам това стихотворение:

Ангел

*На Мария де Зваан с благоговение,
обич и благодарност*

Блясък на звезди
и сребърна Луна,
в небесата слънчеви -
сияеща дъга.
По тревата, капки -
бисерна роса
и пчела събрала
мед от светлина.
Две приятелски ръце,
нежно, любящо сърце
и очи, в които синева блести.
Чиста, ангелска душа
и безкрайна доброта.

Вихра Бояджиева-Калапишева

Колеген поздрав на Рудолф Щайнер

Изис - София

Мъдрост Божия;

Луцифер я уби.

*И на крилете на световно-обширни Енергии
Отнесе я в Космическото пространство.*

Христова Воля

Работеща в човека

Ще я изтръгне от Луцифер

И с лодките на Духовното знание

Ще я извика за нов живот в душите на човешките

Изис - София

Мъдрост Божия.

В ДНИТЕ НА РОЖДЕСТВО ДА ПОМИСЛИМ ЗА РАДОСТТА В ДЕТСКИТЕ ОЧИ ВАЛДОРФСКАТА ПЕДАГОГИКА – ЕДНО ЗАДЪЛБОЧЕНО И ИСТИНСКО ПРЕЖИВЯВАНЕ НА СВЕТА И ЧОВЕКА

УРОКЪТ КАТО МУЗИКАЛНА КОМПОЗИЦИЯ Преподаването като процес на композиране

Кристоф Вихърт е валдорфски учител близо трийсет години. Автор на книги и статии. Петнайсет години е бил ръководител на педагогическата секция в Дорнах, Швейцария. Ръководел е и Международния форум на Щайнеровите валдорфски училища. По настоящем е и преподавател в колежа по валдорфска педагогика в Щутгарт.

Г-н Вихърт, на една от Вашите лекции ни казахте, че ученето дава здраве.

Да. Ако искате да разберете валдорфското образование, ако искате да разберете целта на валдорфското образование, трябва само да кажете, че това е устойчиво, крепко здраве в живота чрез обрзованието. Защото днес ние знаем, че начинът на учене може да те разболее или да ти даде здраве. И валдорфският подход дава здраве, първо защото процесът на преподаване е „потопен“ в изкуства и защото самият начин на преподаване е артистичен. Това не означава, че преподаваме изкуства, а че начинът, по който преподаваме е така творчески, както един артист би го представил.

Много хора знаят, че ученето може да увреди здравето, но не много хора знаят, че ученето може да бъде един здравословен процес, даващ здраве.

Да. Това е новата парадигма на валдорфското образование. По тази причина то се появи, но това е нещо ново и Вие сте права, че не много хора имат някаква представа за това.

Можете ли да ни дадете пример? Как ученето може да бъде един здравословен процес?

Много просто: представете си, че учите, защото искате, или учите, защото сте притиснати насила да произвеждате

резултати. Просто направете разликата.

Щайнер говори за това, че учителят трябва да хармонизира процесът на дишане с нервно-сетивните процеси у детето. Какво означава това?

Това е една част от задачите, но не е единствена. Това означава, че не използвате едностранчиво възможностите на детето. Нека кажем така - всеки учебен момент, всеки урок трябва да съдържа интелектуална част, емоционална част и част, в която детето има да прави нещо. Ако просто изпълнявате тези три правила, децата учат нещо, преживават нещо, свързват се с него и правят нещо. Това само по себе си вече дарява здраве. Обикновеното образование се свежда до това, че ти просто учиш. А това е много едностранчиво.

Както казах и преди, ако ти харесва да учиш нещо, защото твоят учител го поднася по такъв начин, че е интересно да го слушаш, по един креативен начин, тогава ти свързваш себе си не само интелектуално, но също и емоционално с това, което учиш. Това ние наричаме „интегративен фактор“ и той дава здраве. Всичко, което интегрира, обединява, е здравословно. Всичко, което дезинтегрира, разединява - разболява.

Вие казахте „когато е интересно“ да слушаш учителя си. И това е моментът, в който започва изкуството да преподаваш.

Точно така.

Има един български психиатър (проф. Георги Лозанов), който казва в една от последните си книги, че когато лекуваме паметта, ние лекуваме тялото. Точно това казва и Щайнер.

Да, това е така.

Каква е връзката между паметта и здравето?

Просто е. Имам предвид, че не само психиатри, но и педиатри казват, че децата трябва да имат право на позитивни спомени от училище. Защото позитивните спомени са форма на енергия, а негативните спомени са форма на „изгаряне“. И това е стара мъдрост. Ние знаем, че военно-пленниците, които са имали прекрасно детство имат по-голям шанс да оцелеят от тези, които не са имали хубаво детство.

А ако едно дете дойде при учител и учителят види, че това дете няма добри спомени, а болезнено детство, какво може да направи той?

Детето не е машина. Така че, винаги можете да трансформирате и да предоставите на детето прекрасни момен-

ти със своя учител и да засенчат негативните преживявания. Тогава те стават по-силни от негативните преживявания.

Ако едно дете е преживяло нещо лошо, например загубило е родителите си при земетресение, това се случва понякога, и ако ние работим творчески с такова дете, знае се от психиатрията и психотерапията, че детето може да преодолее травмата, чрез артистичните дейности, изкуството в образованието, чрез любовта в образованието. Това се знае и се практикува всеки ден. „Приятелите на педагогическото изкуство на Рудолф Щайнер“ имат голям департамент за спешна педагогика при кризи и земетресения (emergency pedagogy). Защото знаят как работи това.

Да, спешната педагогика е напълно нова област за хората в България. Струва си да се направи отделен разговор за това.

Г-н Вихърт, понякога дацата задържат своята концентрация за много дълго време, но понякога не могат да направят това. Какво всъщност е концентрацията? И как учителят поддържа концентрацията по здравословен начин?

Да, добър въпрос. Концентрацията означава, че можеш да останеш фокусиран, да задържиш вниманието си върху това, което учиш. Обикновено възрастните имат способност за по-дълга концентрация от децата. Затова при децата ние използваме разнообразие от дейности. Затова е много важно учителят да усеща: „Това, което правихме е достатъчно, сега трябва да правим нещо друго“. И тогава променя дейността. Учителят трябва да е много чувствителен, за да усети, когато една дейност е достатъчна и тогава трябва да я смени. Децата не са машини, така че ние можем да усетим, когато концентрацията им се изчерпва и да сменим дейността. Каква прекрасна отмора е за детето да усети „сега мога да правя нещо друго“.

Значи смяната на дейностите е основно нещо?

Това е едно от нещата. Детето остава дълго концентрирано ако това, което му поднасяте е интересно. И детето остава много по-дълго концентрирано ако това, което му поднасяте, е изпълнено с въображение, а не просто абстрактно. Ако преподавате само абстрактно, детето веднага прекъсва връзката си с това, което прави и вие трябва насилно да го държите фокусирано.

Всъщност моят следващ въпрос е - какво е въображението?

При въображението имате смес от интелектуална активност и волева активност. Ако тези дейности се смесят вътрешно се получава въображението.

И това е нещо креативно.

Да, това е нещо креативно, но има и още нещо. Когато използвате въображението на децата, те не са твърде уморени. Ако не използвате въображение те се изморяват много.

Бих казал - използвайте тяхното въображение, но също

им поднасяйте картини за въображението. Говорете с богата фантазия, говорете с метафори. Метафората е фантазия.

Много хора имат травми в ученето. Можем ли да се справим с това или то е само вътрешен процес?

Имате предвид, когато травмата е на лице?

Да, когато учителят види, че детето има травма.

Като възрастен вие можете да преодолеете травма, когато я осъзнаете и я преживеете отново и се опитате да се освободите от нея.

Това може да се получи в личността на възрастния. Често хората се нуждаят от помощта на психолог, за да преодолеят нещо. Не винаги, но понякога...

Или помощта на колеги?

Или партньор. Зависи. Най-важното е да осъзнавате травмата, да говорите за нея, а не само да я преглъщате.

Какво може да направи един учител? Имали ли сте дете, което да е дошло при вас с убеждението „Не мога да го направя. Не мога да го науча“?

„Не съм способен да го направя“, да. Но тогава просто правиш малка шега и казваш: „Слушай, ще разрешим проблема заедно. Утре ще сме забравили“.

Значи, чувството за хумор лекува травми?

Не бих казал, че лекува травми, но чувството за хумор е начало на взаимовръзка. А взаимовръзката лекува травми. Връзката между човешки същества.

Валдорфският учител често използва думите „да храносмели информацията“. От много повтаряне тези думи са загубили част от значението си. Какво означава да храносмелиш или да смелиш информацията?

Трябват примери. Едно дете учи много сложна химия. И му е дадена възможност само да научи формулите, но не и действителната химия зад тях. Така то не може да я „храносмели“. Но момента, в който ние даваме на детето, показваме му, правим заедно с детето експеримента, който ще ни отведе до формулата, това дава възможността на детето да „смели“ формулата. Защото детето познава реалността, която стои зад формулата. Това наричаме „храносмилане“. Ако едно дете учи граматика и никога не е имало шанса да анализира текст и да види красотата на граматиката, а само е насилвано да заучи определени имена, тогава то няма да „храносмели“ граматиката. Но ако детето е имало възможността да види красотата на граматиката, тогава то ще се наслади и ще му харесва да я използва. Това се правеща в част от живота и е толкова нормално. Ако слушате много сложна история, например „Парсифал“ или нещо друго, не е важно само да ви впечатли силно. Така няма да смелите историята. Но ако преминете през целия текст, разходите се из него, проведете разговори за него, тогава започвате да го „храносмилате“.

„Храносмилане“ е друг термин за „разбиране“. Може да приложиш знанието и това да е всичко, краят на истори-

ята. Но ти можеш да преработиш информацията по такъв начин, че тя да стане част от теб и ти наистина разбираш за какво става дума. Имам предвид, че ако четете учебник по българска история, Вие няма да научите много повече от фактите. Но познанието за това, което стои зад фактите, наричаме разбиране или „храносмилане“.

Като споменахте красотата, каква е ролята на красотата в процеса на преподаване и в процеса на учене?

Урокът трябва да бъде като една музикална композиция с начало, въведение, после минаваме през главната тема, разработката, повторението, активирате съдържанието в някаква дейност и накрая казвате: Вижте, какво направихме! Създадохме изкуство от началото до края.“ Преподаването е като процес на композиране. Всеки урок трябва да бъде една композиция и тогава детето чувства силата на тази композиция. Една крайност е, когато учителят започва урока в 8.00 прави нещо до 8.15, (поглежда си часовника), после 8.25ч, 8.45ч. „О, още петнайсет минути“. Той просто върви по своята времева таблица и когато звънецът бие, спира. Това не е композиция. И това е изморително за децата. Но когато ги увлечеш в един процес с начало на експозиция, разработка, повторение, а накрая - „...вижте какво направихме! И утре продължаваме“.

Валдорф има много богат набор от методи, с които да покаже красотата в математиката, писането, четенето...

...Във всичко, да. Това не е валдорф. Това е нашата задача, която трябва да изпълним.

Това е нашата задача, но не всеки е наясно с нея.

Да, така е.

Можем ли да кажем, че елементът на красотата е важен за процеса на учене?

Не бих се изразил точно така. Бих казал - превърнете процеса на учене в един красив стремеж, едно красиво усилие.

Можете ли да характеризирате артистичния процес на преподаване?

Това, за което говорех. Една част от него е, че вие преподавате, сякаш композирате, така че знаете началото, знаете края и знаете кога, какво правите. Това - от една страна. От друга страна, вие прониквате в своя предмет толкова дълбоко, че повече не сте зависими от своята подготовка, можете да играете със съдържанието - с този елемент, с онзи елемент и така вие имате диалог с учениците си. И това се превръща в нещо артистично, в нещо креативно и вие създавате нещо с него. Както в самия живот - вие учите нещо, преживявате нещо и правите нещо. Това е артистичното, творческо преподаване или изкуството в образованието.

Вярно ли е, че Щайнер е препоръчал да има учебна епоха за хумора? (Във валдорфските училища децата учат на т. нар. учебни епохи, които обхващат периоди

от няколко седмици; по време на една епоха децата имат възможност да се потопят изцяло в изучаването на един основен предмет по време на т.нар. главен урок. Главният урок е с продължителност от 90 до 120мин. След почивката децата имат други уроци с трайност около 50мин, в които изучават чужди езици, изкуства, занаяти,евритмия и др)

Не, това не е вярно. Това, което Щайнер отбелязва е, че по време на главния урок в епохата по литература в девети клас вие може да разгледате хумора в литературата. Това е много интересно. И ако разгледате световната литература ще откриете най-удивителни неща. Шекспир има удивителен хумор, Дикенс има изумителен хумор, Гьоте има изумителен хумор...

А защо в девети клас?

Ами, отгатнете защо. Децата са в пубертета. Те са изпълнени с вътрешни революции и вътрешни проблеми. И за тях това би била чудесна отмора, отдъхване, да се свържат с хумора по такъв начин. Отделно от факта, че това е прекрасна интелектуална дейност.

А каква е ролята на смеха в процеса на учене?

Смехът винаги е форма на „храносмилане“.

А когато децата се изморят?

Променяте дейността.

Как се променя учителският авторитет с годините?

На първо място има голямо неразбиране в света на валдорф по отношение на авторитета. Авторитетът не е нещо дадено. Това не съществува. Детето дава авторитет на учителя. Детето трябва да почувства, че той е добър учител. Тогава детето иска да даде любовта си на своя учител.

И как се променя той?

През годините той се променя. В началото той е съвсем чист авторитет, с времето преминава в дружба, а в средното образование се превръща в разбиране на идентичността на учителя. Тогава децата търсят автентичността, истинността на учителя. Автентичността се състои в това, че твоето представяне е в съответствие с твоята идентичност. Това е жестът на учителя в гимназиалното образование. А жестът в началното училище е, че детето иска да следва своя учител и неговото преподаване, защото го обича. И тази любов идва, когато детето усеща, че той е добър учител. Това идва естествено.

Как авторитетът дава свобода на човека?

Ако едно дете се научи да се покорява, по-късно като възрастен ще има способността да повелява сам на себе си. Ако един човек не се научи да се покорява като дете, никога няма да е способен да управлява себе си. Ако детето е имало възможността да обича свой учител и да го следва, защото го обича, тогава има авторитет. Тогава като възрастен човек ще има силата да владее себе си.

И това е авторитетът, който обичаш.

Да, разбира се. Щайнер винаги говори за любящия авторитет. Не става дума за военен авторитет. Това е любящ авторитет. "Аз правя това, което иска учителят, защото го обичам". Това не е военно командване.

Как учителят възпитава чувството за благородство?

Просто чрез начина, по който представя самия себе си. Хубав въпрос, между другото. Ти не можеш да преподаваш благородство. Не можеш да кажеш - „бъди благороден“. Единственото, което работи е, ако детето е заобиколено от среда, в която благородството е част от живота на другите. Едно дете никога, никога не може да научи интелектуално моралните стандарти, единствено чрез добрите примери от заобикалящата го среда. Така че, това е отговорността ни като учители.

Как учителят възпитава смелостта?

Той не я възпитава. Смелостта е част от характера, която някои притежават, а други - не.

Можете ли да я подкрепите тогава? Хората имат смелост за различни неща.

Не зная, нямам идея.

Можете ли да споделите някои вътрешни качества, които сте развили като учител?

Мисля, че съм се научил да слушам много внимателно всеки. Научил съм се да слушам това, което човек наистина казва зад думите. Това е нещо, което съм научил. И съм се научил да обичам предметите, които преподавам, без значение дали това ще бъде математика, физика или химия, или география и граматика. Ако не обичате предмета, който преподавате - спрете да преподавате. Защото любовта към предмета е това, което работи в детето - ентузиазмът ми към даден предмет. И съм се научил да обичам родители, които в същото време са ужасни хора спрямо децата си, защото без тази любов ти никога не би могъл да промениш това.

Значи, Вие мислите, че родителите биха могли да се променят чрез любовта на учителя?

Не, разбира се, че не. Ако аз обичам родителите, ако ги приемам, ако разбирам защо са такива, тогава вече не ги обвинявам. Може би те самите са имали лошо образование. Ако е така, тогава те се чувстват сигурни в мое присъствие. Те ми се доверяват. И тогава мога да започна разговор с тях - „Може би е по-добре да не удраяш сина си всеки ден“.

Можете ли да ни кажете нещо за Международния форум на Щайнеровите валдорфски училища (International Forum for Steiner Waldorf Schools)?

Аз напуснах миналата година, заради възрастта си. Ръководех го в продължение на години. Това е един вид работна група, където се опитваме да обединим случващото се в света на валдорфското движение, помагаме си взаимно, изготвяме добри стандарти за това кое е валдорф и кое - не.

Помагаме в развитието на места, където има проблеми - например след война или земетресения.

Можете ли да ни дадете примери за резултати от вашата работа?

Помагаме си взаимно. Помагаме в изграждането на валдорфското движение в Китай със способни хора, с пари. Имаме двама координатори в Китай, платени изцяло от Форум. Това е една от дейностите ни. Друга дейност е спешната педагогика. И „Приятелите на педагогическото изкуство на Рудолф Щайнер“ (Der Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiners) участват в това. Ако има училище, което е загубило своята идентичност и не се знае дали е валдорфско училище все още, или не, ние изпращаме хора на място да помогнат. Помагаме с обучението на учители. Помагаме за строежа на училища. И на всеки четири години организираме учителски конференции, на които се събират представители от 58 държави.

Казахте, че Сергей Прокофиев (внукът на композитора Прокофиев) е страдал от факта, че хората не преживяват антропософията по чист, истинен начин. Какво имахте предвид?

Голямата болка, която Прокофиев носеше, беше, че познанието не променя хората, че те не „живеят“ антропософията. Така има хиляди хора, които могат да изнесат чудесни лекции за красотата на валдорфското образование, но ако те застанат пред един клас това което представят е твърде бедно (quite poor).

Защо нещо им липсва?

Да, защото те не са възпитали сами себе си, защото не са се променили. Не е трудно да се разбере това. Антропософията не е мъдрост сама за себе си. Антропософията е мъдрост, която иска да бъде осъществена, реализирана за един по-добър свят, за едно по-добро образование, по-добра медицина, по-добро земеделие, защото светът е в риск. Хората не го правят. Те го знаят, но него осъществяват. Аз виждам хора в този прекрасен институт (Freie Hochschule Stuttgart) и се питам дали ще станат добри учители? Сега виждам, че някои ще станат, други няма да станат, а за някои си казвам „да, те трябва да променят много себе си, преди да станат добри учители“. И въпросът е дали се променят. Антропософията се отнася до една вътрешна промяна в самите нас. Тогава можеш да промениш света, когато промениш себе си.

Благодаря Ви за това интервю, г-н Вихърт!

Въпросите зададе: **Аделина Сиракова**

ГАЛЕРИЯ. ВДЪХНОВЕНИЯ, ПРЕТВОРЕНИ В ОБРАЗИ

АРИЛД РОЗЕНКРАНЦ (1870 – 1964)

Арилд Розенкранц е роден в Дания на 9 април 1870 г. През голямата част от живота си живее и работи в чужбина, главно в Англия. В ранните си години е повлиян от френските салонни художници, от Уилям Блейк и Търнър, а по-късно и от Клод Моне.

Бащата на Арилд Розенкранц, датският дипломат Барон Ивер Холген Розенкранц, умира преди Арилд да навърши три години, затова той силно се привързва към майка си Юлия Луиз Макензи, родена в Шотландия, и често я придружава по време на нейните пътувания до роднини в Англия, Шотландия и Италия.

На шестнайсет години го изпращат в Рим да учи при стенописеца Модесто Фаустини, а след две години продължава да учи в „Академията Жулиан“ в Париж. След смъртта на своя съпруг, майка му развива интерес към спиритизма. През 1891 г. се установява да живее постоянно в Рим и става медиум.

През годините си в Париж, Розенкранц излага свои творби в „Салона на розата и кръста“, създаден от френския писател, изкуствовед и мистик Жозеф Пеладан. Освен това рисунките му участват в изложби в Копенхаген и Лондон. През 1894 и 1895 г. той отива в Ню Йорк, където започва да работи стъклопис. През 1898 г. Розенкранц пристига в Лондон и остава дълго там. Бързо се утвърждава като портретист и художник-декоратор. Сред творбите му са портрет на братовчедка му Дукеса Графтън (1905), символистичните рисунки Купидон и Психея (1896), Изкусителят (1896) и Вездесъщият (1907). Всички те сега са в замъка Росенхолм в Дания.

През годините, прекарани в Англия, получава много поръчки, включително за стъклописи в замъци, къщи и църкви. Прави серия от 37 страховити илюстрации за датското издание на „Разкази за мистерии и приключения“ от Едгар Алън По, които са изложени в Лондон през 1909 г. През 1918 г. изработва бронзова скулптура на Христос за църквата Свети Георги в южен Лондон.

Розенкранц става член на Антропософското общество след срещата си с Рудолф Щайнер в Лондон през 1912 г. После заедно със съпругата си се присъединява към групата

„Цветовите са душата на природата и на целия космос – и когато живеем в цветовете, ние ставаме част от тази душа“.

Рудолф Щайнер

художници в Дорнах, които работят под ръководството на Щайнер върху украсата на двата купола на първия Гьотеанум. Тук Щайнер го въвежда в теорията на цветовете на Гьоте и това напълно променя целия му мироглед и начин на използване на цветовете.

След смъртта на Щайнер през 1925 г., Розенкранц и съпругата му се връщат в Лондон, където той работи като учител, изработва украсата на два антропософски театъра, проектира костюми и сценични декори за тях и прави всяка година изложби.

През 1939 г. двамата пътуват до Дания, за да се видят със семейството и приятелите му и да подготвят изложба с негови картини за 70-ия му рожден ден. На 9 април 1940 г. германците окупират Дания. Окупацията прави невъзможно завръщането им в Лондон и собствениците на Росенхолм,

старо родствено имение в Ютланд, ги канят да останат в замъка. През 1944 г. съпругата му умира и остаряващият художник се отказва от идеята да се върне сам в Англия. Той прекарва още 20 много активни години в Дания, рисува, изнася лекции и прави изложби. Цветните платна с пастел и маслени бои, които днес могат да се видят в замъка, са само част от огромния брой рисунки, които са творчески резултат от срещата на Розенкранц с Рудолф Щайнер и антропософията, както и от работата му с Гьотевата теория.

Розенкранц чувства, че има мисия да продължи идеите на Щайнер за използването на спектралните цветове, за да стигне до невидимата духовна реалност, която лежи зад материалното, и има желание, колкото може повече хора да изживеят това. Той рисува много версии на мотивите, които според него са особено важни, като „Голгота“, „Тайната вечеря“, „Иерофантът“, „Мадона“, „Михаил“, „Мъдрост“, „Пратеникът“, и серия от

четири картини за Сътворението: „Минералният свят“, „Растителният свят“, „Животинският свят“ и „Човекът“. Автор е и на седемте печата от Апокалипсиса, които сътворява през 1922–23 г. за пръв път с пастел под ръководството на Рудолф Щайнер.

Арилд Розенкранц умира на 28 септември 1964 г.

Портрет на А.Розенкранц

КОГАТО ИСКАМЕ ДА НАПРАВИМ ПРАВИЛНИЯ ИЗБОР ЗА БЪДЕЩЕТО НА ДЕЦАТА СИ

Сдружение за валдорфска детска градина и училище - Стара Загора

Ние сме валдорфска инициатива за създаване на детска градина и училище в нашия град - Стара Загора. В нашата инициатива членуват родители и учители, които харесват валдорфската педагогика и биха искали децата им да посещават валдорфска детска градина и валдорфско училище

Ние искаме децата ни да се обучават от вдъхновени и високо квалифицирани валдорфски педагози в красива среда, с естествени дървени подове и мебели, меки цветове и голям брой играчки от дърво, вълна и коприна, с голяма градина, която децата да изследват, с цветни лехи, овощни дървета и малка зеленчукова градина, в която да могат се учат, както на грижа за растенията, така и да проследят процеса от садене на зеленчуците и плодовете до тяхното бране.

Силата на хората е от основно значение за нас, имаме нужда

от идеи, практически умения и помощници. Започнахме с една мечта и визия, но за да може тя да расте има нужда от насърчване и подкрепа. Ние приветстваме всякаква подкрепа, от малки актове на доброта към важни партньорства.

Като ново възникнала инициатива, имаме нужда от материали, консумативи, оборудване, сграда и покриване на административни разходи. Можете да дарите, както пари, така и играчки, дървен материал, вълна за играчки, пчелен восък, глина...

Банковата сметка на „Сдружение за валдорфска детска градина и училище - Стара Загора“ е: Първа инвестиционна банка – Стара Загора - FINVBGSF
IBAN: BG81FINV91501215821015
тел. за контакти 0889699058
Наталия Дончева
<http://new-waldorf-sz.blogspot.bg/>

ПОКАНА

Скъпи приятели,

Заповядайте на коледния ни празник в неделя, 20.12. от 13.00 часа в антропософския дом в Стара Загора (ул. Колю Ганчев 41А, ет. 2)

Програмата включва:

1. Фрагмент от първо действие на „Парсифал“ от Рихард Вагнер, изпълнява д-р Димитър Димчев
2. Приветствени думи, рецитации.
3. „Сергей Прокофиев за ясновидството на Юдит ван Хале“, лекция от Йордан Димитров.
4. Рисуване.
5. Разговор в кръг „Коледата на 2015, светът и християнството“.
6. Коледна трапеза.

Да изживеем заедно прекрасни празнични мигове и обединим душите си в неповторимото коледно настроение!

Очакваме ви!

Уважаеми читатели,
скъпи приятели на вестник
Антропософски вестник,

Днес отново човечеството е изправено пред два прага. Единият ни отвежда до най-съкровения, прости човешки истини, които откриваме в душата си и носим в сърцето си, като дар от безпримерната любов на Рождеството. Другият е свързан с навлизането на новата поредна година от времето измерение на нашата Земя, когато всеки от нас ще извърви част от земния си път, ще се радва на успехите си, ще се учи от грешките си, ще изпълва с духовно съдържание живота си. Нека съчетаем тези два пътя – да вървим напред не само в годините, но и в личностното си морално житейско усъвършенстване. Нека осветлим душите си и ги украсим с Христовите добродетели, да бъдем здрави, да сме заедно, да отстояваме духовните истини, да бъдем добри!

Честито Рождество Христово!

Честита 2016 година!

От редакцията

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„**Михаилова ковачница**“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

Група „**Духът на Петдесетница**“
Веселина Радкова
тел. 0888 515 174
Радослава Ангелова

ПЛЕВЕН

Антропософска група „**Светилник**“
Галина Трифонова
тел. (064) 840 564; 0888 632 206

СОФИЯ

Група „**Михаил**“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

Антропософски кръг „**Аристотел**“
Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „**Рудолф Щайнер**“
Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група за художествена работа с
Мистерийните драми
Христо Маринов: 0879 058 241

Група „**Ариадна**“
Диана Ботушарова
тел. (02) 840 7643; 0879 923 866

Група „**Ното ехегсео**“
(Упражняващият човек)
Диана Ботушарова
тел. (02) 840 7643; 0879 923 866

Група „**Космософия**“
Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

**Курсове по антропософска
социална арт-терапия**
За връзка:
Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.
Нина Стамова 0886 214 803

СТАРА ЗАГОРА

Група „**Антропос-София**“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група „**Рудолф Щайнер**“
Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Група „**Клуб на родителите**“
Иглика Ангелова, тел. 0885 910 339,

Социална художествена терапия
„**Дъгата на Дочка**“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

ТЪРГОВИЩЕ

Група по лечебна педагогика
Константин Адамов
тел.: (0601) 811 07; (0899) 609 516

ЯМБОЛ

Група „**Светлина**“
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

**ФОНД за НАБИРАНЕ
на СРЕДСТВА
за закупуване на
Антропософски дом
в София (към АОб)**

Дарителски сметки:
BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 2290 лв.
За контакти:
Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095
БЛАГОДАРИМ !

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Христина Ангелова
Веселина Велкова
Диана Ботушарова
Юлия Стоянова
Георги Акабалиев
Тел: 0889 291988; 0877 587857
e-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на
публикуваните материали носят
единствено техните автори.